

บทที่ 5

วิเคราะห์ลักษณะการดำรงอยู่ของ “เจ้าพ่อ” สมัยใหม่ ศึกษา “เจ้าพ่อ” ย. “จังหวัด
อ่างทอง และ “เจ้าพ่อ ล.” จังหวัดขอนแก่น เปรียบเทียบกับ “เจ้าพ่อ ป.”
จังหวัดชลบุรี

ความนำ

ในการศึกษาบทนี้จะไม่เน้นในรายละเอียด แต่จะนำข้อมูลในด้านที่สำคัญมาวิเคราะห์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นของ “เจ้าพ่อ ย.” กับ “เจ้าพ่อ ล.” ว่ามีการสร้างฐานอำนาจทางเศรษฐกิจนอกระบบ และมีการดำเนินธุรกิจในลักษณะอย่างไร เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับ “เจ้าพ่อ ป.” ในทำนองทั้งสามคน เป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพและวัฒนธรรมเชิงอำนาจแบบนักเลง หรืออาศัยอำนาจแบบนักเลงในการสร้างความเติบโตทางธุรกิจจนสามารถดำรงอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีอิทธิพลมาก จนกระทั่งสามารถใช้ฐานอำนาจทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างอิทธิพลกับคนในท้องถิ่น และใช้อิทธิพลมาสัมพันธ์กับอำนาจทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ในช่วงที่มีการเลือกตั้งต่อเนื่องมากขึ้น ตั้งแต่ปี 2518 เป็นต้นมา

“เจ้าพ่อ ย.” กับ “เจ้าพ่อ ล.” นั้นมีบุคลิกภาพในทางนักเลงชัดเจน และถืออาศัยอำนาจแบบนักเลงในการดำเนินธุรกิจด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการของวัฒนธรรมแบบนักเลงที่สืบเนื่องมาจากอดีตของ “เจ้าพ่อ” แบบเก่าด้วย เช่น “เจ้าพ่อ ย.” เคยทำธุรกิจบ่อนการพนัน จับยี่เก้ มีธุรกิจสัมปทานตัดไม้ และรับเหมาก่อสร้าง ที่ปรากฏเป็นข่าวออกมาและชาวบ้านใน จ.อ่างทอง ที่มีทัศนคติวิพากษ์กัน ตลอดจนการสังเวยกรรมโดยผู้เขียนในช่วงหลายปี ขณะที่ “เจ้าพ่อ ย.” ยังมีชีวิตอยู่สะท้อนออกมาว่า “เจ้าพ่อ ย.” มีนักเลงและตำรวจคอยคุ้มกัน จะไปไหนก็ต้องเปลี่ยนรถหลายคันไม่ซ้ำกัน อยู่ในบ้านก็ต้องมีห้องใต้ดิน “เจ้าพ่อ ย.” จะไม่กล้าเดินทางออกไปไหนบ่อยนัก เพราะเคยถูกวางระเบิดลอบทำร้ายที่วัดนางใน เคยถูกลอบยิงขณะอยู่ในรถ แต่ก็รอดมาได้ ทั้งนี้เพราะ “เจ้าพ่อ ย.” มีเรื่องขัดแย้งกับนักการเมือง และผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างในจังหวัด มีการแย่งประมุขกัน และ

แข่งกันเข้ามามีบทบาททางการเมืองระดับชาติ “เจ้าพ่อ ย.” เคยทำว่าถ้าเกิดมีการแพ้การเลือกตั้งในปี 2531 เขาจะไม่อยู่จังหวัดอ่างทองอีก ในขณะที่ทำธุรกิจสัมปทานป่าไม้ ก็เรื่องขัดแย้งกับ “เจ้าพ่อเท่งซัง” จนกลายเป็นคู่อริที่มีการวิพากษ์กันว่า มีการลงขันจ้างมือปืน ถล่มหักล้างกัน

จนในที่สุด “เจ้าพ่อเท่งซัง” ก็พบจุดจบไปก่อน และต่อมา “เจ้าพ่อ ย.” ก็ถูกระเบิดเคโมถล่มที่หน้าศาลจังหวัดนครราชสีมา แต่ก่อนหน้านั้นก็มีการวิพากษ์กันในท้องถิ่นว่า “เจ้าพ่อ ย.” มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตายของลูกชายนายกมล เสมอเหมือน ซึ่งเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างรายใหญ่ และเคยเป็นส.ส.มาแล้ว จึงว่ากันว่า การตายของ “เจ้าพ่อ ย.” อาจจะเป็นการล้างแค้นของคู่อริ มีการวิพากษ์กันทำนองว่า ชื้อแหย แต่ไม่เคยแหย เพราะนักเลงในท้องถิ่นต่างพากันมาขอเป็นลูกน้องด้วย เพื่อนของผู้เขียนเมื่อจบจากมัธยมต้นก็ได้เข้ามาเป็นลูกน้อง “เจ้าพ่อ ย.” และไปคุมคนงานในจังหวัดที่ “เจ้าพ่อ ย.” ได้สัมปทานตัดไม้ โดยต้องพกปืนทำงานด้วย (สัมภาษณ์ นายเย็น (นามสมมุติ) 20 พฤษภาคม 2535) เมื่อพวกนักเลงในท้องถิ่นมีเรื่องขัดแย้งกัน ตกลงกันไม่ได้ ก็จะขอให้ “เจ้าพ่อ ย.” ช่วยไกล่เกลี่ยให้

เนื่องจากผู้เขียนเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกับ “เจ้าพ่อ” ได้สังเกตพฤติกรรม และสนทนา ฟังทัศนะเชิงวิพากษ์ของคนในท้องถิ่น ในช่วงที่ “เจ้าพ่อ ย.” ยังมีชีวิตอยู่ ดังนั้นข้อมูลบางส่วนที่กล่าวถึงนี้ จึงมาจากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และสนทนากับคนหลายคน บางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลรุนแรงเป็นเรื่องที่คนในท้องถิ่นกล่าวถึงกันโดยทั่วไปอยู่แล้ว ซึ่งคนในท้องถิ่นจะค่อนข้างรู้จริงมากกว่าทางสื่อมวลชน และรู้สึกกว่า โดยเฉพาะในแง่มุมที่กล่าวถึงนี้ “เจ้าพ่อ ย.” จะพูดถึงตนเอง และคนในท้องถิ่นก็พูดถึงเขาด้วยว่าเขาเป็นคนจริง พูดคำไหนคำนั้น ไม่กลัวใคร ใครมีเรื่องเดือดร้อนก็จะช่วยเหลือ ไม่ชอบให้นักเลงรังแกคนอื่นที่ไม่มีทางสู้ แต่ถ้าเป็นเรื่องของศักดิ์ศรีแล้วใครจะมาแข่งบารมีกับเขาไม่ได้ เขาไม่ชอบ ดังที่เขาเคยพูดว่า ถ้าการเลือกตั้งในปี 2531 คนที่เขาสนับสนุนแพ้การเลือกตั้ง เขาจะไม่ขออยู่อ่างทองอีก ดังนั้นจากที่กล่าวมานั้นทั้งหมดในทัศนะเชิงวิพากษ์ที่ผู้เขียนรับฟังมา จึงสะท้อนให้เห็นบุคลิกภาพ และวัฒนธรรมเชิงอำนาจแบบนักเลง หรือความสามารถในการอาศัยอำนาจแบบนักเลงในการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ หรือการดำรงอยู่อย่างมีอิทธิพลมากในท้องถิ่นของ “เจ้าพ่อ ย.” ได้พอควร

1. การดำรงอยู่ของ “เจ้าพ่อ” จ.อ่างทอง กับการเติบโตทางเศรษฐกิจ และการเข้ามามีบทบาททางการเมืองระดับชาติ

นายสมชัย ฤกษ์วารักษ์ “(เสี่ยแหยม)” เกิดในครอบครัวชาวจีนบิดา - มารดา อพยพมาจากเมืองจีน และมีอาชีพเป็นช่างทอง ตั้งชื่อร้านว่า ร้านทองแม่เส็งในตลาดศาลเจ้าโรงทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ จ.อ่างทอง แต่กิจการไม่ค่อยดีนัก ดังนั้นหลังจากนายสมชัยจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่โรงเรียนวัดนางใน อ.วิเศษชัยชาญ จึงไม่ได้ศึกษาต่อ ต้องมาช่วยกิจการซ่อมและขายรถจักรยาน ชื่อร้านมิตรชัยจักรยาน ตอนนั้นอายุประมาณ 13 ปี ก็ทำอาชีพนี้เรื่อยมา 10 กว่าปี หลังจากสะสมทุนมาระดับหนึ่งก็ได้ลงทุนประกอบกิจการรับเหมาซ่อมแซมต่อเติมอาคารบ้านเรือน จนสามารถรับเหมาก่อสร้างงานใหญ่ทั้งการก่อสร้างอาคาร และถนน โดยจดทะเบียนการค้าเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดสหสมชัยก่อสร้างและค้าไม้ ในปี 2505 นอกจากนั้นยังจำหน่ายวัสดุก่อสร้างทุกชนิด ต่อมาได้ประกอบการโรงเลื่อยเพื่อผลิตไม้แปรรูปไว้ใช้ในงานก่อสร้างของตนเอง และจำหน่ายทั่วไป โดยการเช่าโรงเลื่อยจักรศรีสัตทองที่อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปี 2519 ด้วยราคาเดือนละ 30,000 บาท หรือปีละ 360,000 บาท และซื้อขาดในปี 2524 ในช่วงนี้กิจการโรงเลื่อยนับว่าทำกำไรให้กับนายสมชัยยิ่งกว่ากิจการอื่นที่มีอยู่ จึงพยายามรุกคืบในธุรกิจนี้ต่อไป โดยการเช่าโรงเลื่อยเพิ่มอีกแห่งที่ 2 คือ ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงเลื่อยกรประสิทธิ์ ที่ อ.สว่างดินแดน จ.สกลนคร ในปี 2527 ต่อมาปี 2528 ก็ซื้อห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงเลื่อยจักรเจริญผลภูเขียว จ.ชัยภูมิ ปี 2529 ซื้อโรงเลื่อยหน้าเฮงหลี หรือโรงเลื่อยจักรเกษตรสมบูรณ์ ที่ อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ สูดท้ายเมื่อปี 2531 ซื้อกิจการโรงเลื่อยจักรพัฒนาจำกัด ที่ อ.วังสะพุง จ.เลย เป็นแห่งที่ 5 รวมเวลา 7 ปี ซื้อโรงเลื่อยได้ถึง 5 โรง และในช่วงเวลานั้นยังได้สัมปทานป่าไม้รวม 3 แห่ง นับเป็นหมื่น ๆ ไร่ คือ ที่ชัยภูมิ 2 แห่ง ที่ จ.เลย 1 แห่ง นอกจากนั้นยังมีโรงเลื่อย มีร้านค้าวัสดุก่อสร้าง อ.วิเศษชัยชาญ จ.อ่างทอง อีกด้วย หลังจากสำรวจจากการสัมปทานป่าไม้ และมีโรงเลื่อยเป็นของตนเองหลายแห่ง นายสมชัย ก็อยู่ในฐานะ “เจ้าพ่อ” ค้าไม้ชื่อดังของไทย (ฐานเศรษฐกิจ 11 - 17 พฤษภาคม 2532)

กระนั้นก็ตามปลายปี 2531 รัฐบาลได้ออกประกาศปิดป่าทั่วประเทศ ภายหลังจากการฉ้อโกงน้ำท่วมใหญ่จึงส่งผลกระทบต่อธุรกิจสัมปทานป่าไม้ และโรงเลื่อยนับเป็นมูลค่าหลายร้อยล้านบาท กล่าวคือโรงเลื่อยไม้ทั้งหมดของนายสมชัย ที่มีกำลังการผลิตวันละประมาณ

400 ลูกบาศก์เมตร ไม่มีไม้ป้อนและยังผลให้ต้องปลดคนงานออกถึง 700 คน จากปกติ 1,000 คน ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายคนงานเดือนละ 1 ล้านบาท ส่วนไม้ที่ตัดไว้แล้วจากแปลงสัมปทานทั้ง 2 จังหวัดประมาณ 10,000 ลูกบาศก์เมตร ก็ไม่สามารถชักลากออกมาได้ เพราะทางราชการทำการตรวจสอบอย่างเข้มงวด (ฐานเศรษฐกิจ 11 - 17 พฤษภาคม 2532)

เมื่อเป็นดังกล่าวยังเห็นได้ชัดเจนก็คือ ฐานอำนาจทางเศรษฐกิจที่กว้างใหญ่ของ “เสี่ยแหย” นั้นมาจากกิจการสัมปทานป่าไม้ 3 แห่ง และโรงเลื่อยไม้ 5 - 6 แห่งเป็นสำคัญ เฉพาะกิจการเหล่านี้ เมื่อนำมาคิดคำนวณรวมกัน (ต้นทุนรวมกับมูลค่าเพิ่มกำไร) ไม่น่าจะต่ำกว่า 1,000 ล้านบาท หรืออาจจะมีมูลค่าหลายพันล้านบาท กิจการสัมปทานป่าไม้นั้นต้องเริ่มตั้งแต่การขอสัมปทานจากรัฐจึงจะทำได้ การได้สัมปทานก็คือการได้สิทธิที่จะแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติจากป่าไม้โดยถูกกฎหมาย ในขณะที่แต่ละแห่งก็เป็นหลายร้อยไร่ ซึ่งการทำสัมปทานตัดไม้แต่ละแห่งก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายที่ทางราชการจะตรวจสอบให้ถูกต้องทั้งหมดได้ บางกรณีจึงพบว่ามีกรณีตัดไม้เกินกว่าเขตที่ให้สัมปทานไว้ โดยทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้และผู้มีอำนาจระดับสูงไม่เฉพาะในจังหวัดที่ให้ความร่วมมือ นอกจากนั้นถ้าหากเขตพื้นที่ตัดไม้แห่งนั้นมีพื้นที่ใกล้เคียงติดต่อกับประเทศลาว หรือพม่าก็เป็นเรื่องง่ายต่อการแสวงหาผลประโยชน์เพิ่มเติมด้วยการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ กับผู้มีอำนาจในประเทศนั้น ๆ กระบวนการตัดไม้และวางการค้าไม้จึงเป็นแหล่งผลประโยชน์ที่สร้างความเติบโตให้กับทุนได้อย่างมหาศาล ฉะนั้นการได้สิทธิจากการสัมปทานตัดไม้ในป่าจึงต้องต่อสู้แข่งขันกันสูงมาก แต่คนที่จะได้ครอบครองพื้นที่สัมปทานได้มากจำเป็นต้องมีเส้นสาย หรือความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ที่สามารถเซ็นต์ใบอนุญาตให้ได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องอาศัยอิทธิพลทางการเงินในการแจกจ่ายผลประโยชน์ให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องป่าไม้เป็นสำคัญ โดยเฉพาะกับเจ้าหน้าที่ระดับสูง ที่มีอำนาจสั่งหรือบังคับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่โดยทางใดก็ตาม มิให้เข้มงวดกวดขันต่อการบังคับใช้ กฎหมายอย่างเคร่งครัด

นอกจากธุรกิจการทำสัมปทานตัดไม้ในป่า 3 แห่งและโรงเลื่อยไม้ 6 แห่ง โดยประกอบการส่วนใหญ่อยู่ที่ภาคอีสาน แล้วนายสมชัยยังติดต่อซื้อขายไม้ที่แห่งอื่นอีกหลายจังหวัด นายสมชัยกล่าวว่า “ส่วนภาคอื่น ๆ (นอกจากภาคอีสาน) จังหวัดอื่น ๆ ก็เป็นการซื้อขายเสียส่วนใหญ่ เช่น ที่นครสวรรค์ อุทัยธานี กำแพงเพชร กาญจนบุรี เพชรบูรณ์ โคราช ส่วนใหญ่เราจะซื้อไม้ซุง” (ข่าวพิเศษ ปีที่ 11 (3) ฉบับที่ 563 (2531) : 22) หลัง

จากที่รัฐบาลสั่งปิดป่า นายสมชัยให้สัมภาษณ์ว่า “ผมยังต้องรับผิดชอบชีวิตคนงานตั้งแต่ปิดป่ามาถึงขณะนี้หมดเงินไปนับสิบล้านแล้ว รัฐบาลคิดผิดที่ปิดป่า การแก้ปัญหาต้นเหตุมันไม่ใช่การปิดป่าจะแก้ได้ แต่อยู่ที่การปลูกป่า การรักษาป่า ป้องกันการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า โรงเลื่อยที่จริงไม่ได้ทำลายป่า แต่กลับรักษาป่า” (ฐานเศรษฐกิจ, 11 - 17 พฤษภาคม 2532) ธรรมชาติที่บิดเบี้ยวเช่นนี้เป็นสิ่งที่เข้าใจได้ไม่ยากนักว่า การปกป้องและแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสำหรับการทำธุรกิจทุกประเภท ต้องเป็นหลักเบื้องต้นที่ทุกคนมี มิเช่นนั้นแล้วธุรกิจของตนก็จะไม่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าธุรกิจประเภทนั้นใหญ่มาก ต้องใช้เงินลงทุนสูง ๆ ทุก ๆ คนก็ต้องคาดหวังถึงผลกำไรตอบแทนในอัตราที่สูงเป็นพิเศษด้วย ดังนั้นในช่วงที่ยังไม่สามารถต่อรองเรียกร่องผลประโยชน์จากสัมปทานตัดไม้ในป่าให้กลับคืนมาได้ จึงต้องหันไปแสวงหาผลประโยชน์จากป่าไม้ในประเทศอื่นที่ใกล้เคียงอย่างจริงจังทั้งในประเทศลาว กัมพูชา เวียดนาม และพม่า โดยการติดต่อขอสัมปทานป่าไม้ และขอซื้อไม้มาป้อนโรงเลื่อย ขณะนั้นได้ติดต่อซื้อไม้จากเวียดนามไว้แล้วจำนวนหนึ่ง ทางด้านกัมพูชากำลังตกลงราคาอยู่

เกี่ยวกับวงการค้าไม้หรือการค้าเนินกิจการทำสัมปทานป่าไม้นั้น เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยเส้นสายโยงใยกับผู้มีอำนาจรัฐสูงมาก พ่อค้าไม้รายใหญ่มักจะใช้วิธีการตัดไม้โดยผิดกฎหมาย และยังสามารถนำไม้เถื่อนจากนอกประเทศเข้ามา โดยปลอดพ้นจากการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ด้วย ใครที่มีอำนาจอิทธิพลต่อทางเจ้าหน้าที่ของรัฐสูงกว่า ก็มักจะได้รับผลประโยชน์มากกว่าคนอื่นด้วย นายสมชัย สะท้อนให้เห็นทัศนคติดังกล่าวในฐานะที่อยู่ในวงการนี้มาหลายปี อย่างดียิ่งว่า

“บางครั้งผู้ค้าไม้ไม่เอาไม้เฉพาะจากต่างประเทศ มันกลับมัวเอาไม้ในประเทศเข้ามาด้วย คือพูดง่าย ๆ เถื่อนทั้งนอกทั้งใน ก็พูดกันว่าเถื่อนจากนอกมา เพราะได้ไฟเขียวจากผู้ใหญ่ บางทีก็มีการแอบอ้างเพื่อให้ผู้ใหญ่หลงว่าเป็นไม้นอก มีหน้าซำบางที่ตัดเอาไม้ข้างในบ้านเราเข้ามาเป็นการบิดเบือนข้อเท็จจริง ซึ่งบางทีผู้ใหญ่มองคนกลับรู้เห็นเป็นใจก็มี นี่ผมพูดตรง ๆ นะ ดีตรานั้นมันก็บางครั้งเท่านั้น ส่วนใหญ่เข้ามาเป็นไม้เถื่อนเลย บางครั้งก็ทำเป็นว่าเอามาตีตราในเขตไทยทำเป็นไม้ของไทย ...ที่ผ่าน ๆ มานี้เมื่อทำไปแล้วมันเดือดร้อนประชาชนพอทำ

ให้ไม้ออกมาญี่ปุ่นก็มีอิทธิพลใหญ่โตแล้วไปเที่ยวบีบคนโน้นบีบคนนี่ แม้กระทั่งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) เองก็โดน ไม้พ่อค้าไม้รายใหญ่ไปครอบงำหน้าที่ผู้ใหญ่หลายคนถูกรวบ เสร็จแล้วเขาก็ไปขอซื้อไม้จาก ออป. ใช้บารมีใช้ทุกอย่าง ผลก็คือได้ซื้อไม้ในราคาถูก ๆ ทั้งที่ต้องประมูลกัน สมมติ ในราคา 4 พันบาท พ่อค้ารายใหญ่ที่วานี้ก็ไปติดต่อผู้ใหญ่ว่ามีคนที่มีอำนาจขอ ซื้อไม้ที่ว่า ในราคา 2 - 3 พันบาท เรื่องแบบนี้แหละทำให้รัฐบาลเสียหายมาก” (ข่าวพิเศษ ปีที่ 11 (3) ฉบับที่ 563 หน้า 22 - 23)

พ่อค้าไม้รายใหญ่สุดที่มีอิทธิพลมาหลายปี ก่อนที่นายสมชัยจะเข้ามาบีบบทบาทเด่นขึ้นมาในธุรกิจซื้อขายไม้ และทำสัมปทานป่าไม้ก็คือ นายทรงชัย เบนญศิริวรรณ หรือ “เสียเท่งซัง” ซึ่งเสียชีวิตด้วยการถูกลอบยิงตายไปประมาณ 1 ปี ก่อนที่นายสมชัย จะถูกสังหารเสียชีวิตด้วยระเบิดเคโม พร้อมกับน้องชายและลูกน้องรวม 13 คน ที่หน้าศาลจังหวัดนครราชสีมา ปี 2532 นายสมชัยกล่าวถึง “เสียเท่งซัง” เมื่อถูกสัมภาษณ์ว่า มีกระแสข่าวว่าพ่อค้าไม้หลาย ๆ จังหวัดไม่พอใจที่คุณสมชัยพยายามขยายกิจการออกไป ไม่ว่าที่โคราช กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา ตรัง เลย หรือจังหวัดอื่น ๆ พวกเขาจึงรวมตัวกันขัดขวางคุณสมชัยเรื่องนี้ข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร นายสมชัยตอบว่า

“ไม่จริงหรอก เท่าที่ผ่านมานะเราคิดว่าแต่ละคนมีใครบ้างที่จะขยายกิจการ ซึ่งกับบางบุคคลเขาไม่ยอมขายให้ แต่กับผมเขาพร้อมจะขายให้ นี่เพราะพ่อค้าบางกลุ่มที่ไปซื้อ ... ชอบโกง ชอบใช้เงิน ซื้อเจ้าหน้าที่ของรัฐมาเป็นฐานกำลังแล้วไปบีบไปโกงชาวบ้านเล็ก ๆ พ่อค้าเล็ก ๆ เขาจึงก็มาขายให้ผม และ ไม่เฉพาะพ่อค้าไม้เมืองกาญจน์เท่านั้น อีกหลายจังหวัดในประเทศก็รังเกียจมาก ชอบเอาเงินไปซื้อสิ่งที่ผิด ๆ เอาอำนาจที่คบกับเจ้าหน้าที่ไปบีบคนอื่น พ่อค้าบางรายถึงขั้นอยู่ไม่รอดล้มละลายไป ก็ถือโอกาสนั้นซุกกิจการไปเลย พวกกันตรงไปตรงมานะ คือแทบทุกจังหวัด พ่อค้าทุกคนนี่กลัว พ่อค้าเขายอมรับว่า เป็นคนมีอิทธิพลในด้านการเงิน และเจ้าหน้าที่ของรัฐอีกหลาย ๆ ฝ่ายให้การ

สนับสนุนหรือหนุนหลังอยู่ อันนี้เราต้องยอมรับกันว่าพ่อค้าทั่ว ๆ ไป
เกลียดและกลัวจริง (ข่าวพิเศษปีที่ 11 (3) ฉบับที่ 563 หน้า 22 - 24)

ลักษณะของนายทรงชัย หรือ “เจ้าพ่อเท่งเซ่ง” กับนายสมชัย หรือ “เจ้าพ่อ ย.”
นั้น จึงมีความเหมือนกันในแง่ของการแสวงหาผลประโยชน์จากการทำสัมปทานป่าไม้ และ
กิจการซื้อขายไม้ซุง ไม้แปรรูปที่สำคัญคือ การซื้อกิจการโรงเลื่อย และไม้ซุงต่อจากเจ้าของ
กิจการในหลายจังหวัดนั้น นายทรงชัยจะใช้อำนาจต่าง ๆ เพื่อบีบบังคับ ช่มชู้ ให้เกิดความเก
รงกริ้ว มากกว่าการใช้อิทธิพลในการโน้มน้าว ชักจูง เพื่อซื้อกิจการหรือซื้อขายไม้กับพ่อค้า
ในหลายจังหวัด ส่วนนายสมชัย ที่มีความต้องการผลประโยชน์ธุรกิจค้าไม้เช่นเดียวกับนาย
ทรงชัย แต่นายสมชัยมักจะใช้อิทธิพลมากกว่า โดยการชักจูง โน้มน้าว เพื่อแสดงให้เห็นว่า
ตนเองนั้นช่วยเหลือพ่อค้าด้วยกัน ไม่เอาเปรียบพ่อค้าด้วยตนเอง และพยายามสร้างภาพของ
ตนให้ออกมาในภาพลักษณ์ที่น่ายำเกรงมากกว่าน่าเกรงกลัว เมื่อนายสมชัยได้ผลประโยชน์
จากการซื้อขายไม้ และกิจการโรงเลื่อยเพิ่มขึ้น ก็หมายความว่า นายทรงชัยก็ต้องได้สัดส่วน
ในผลประโยชน์ทางธุรกิจค้าไม้ที่ลดลง ในที่สุดก็ต้องขัดแย้งกัน เช่น การกำหนดราคาไม้ใน
ตลาด อีกฝ่ายหนึ่งได้ร่วมกันทำให้ราคาสูงขึ้น แต่นายสมชัยก็พยายามขายไม้ในราคาต่ำ
กว่าที่ขายทั่วไป จึงทำให้อีกฝ่ายหนึ่งไม่พอใจ เพราะการกระทำของนายสมชัย ทำให้พ่อ
ค้าไม้อีกฝ่ายหนึ่งขายไม้ได้จำนวนลดลงและขายยากกว่า ส่วนนายสมชัย ก็จะขายไม้ได้
จำนวนมากขึ้นและขายได้ง่ายกว่า ซึ่งคิดต่อไปได้ว่าแนวโน้มที่นายสมชัยจะได้ครอบครอง
ตลาดค้าไม้ในหลายจังหวัดจะเพิ่มขึ้นในปริมาณที่สูงอย่างรวดเร็ว ถ้าหากนายทรงชัยยัง
ปล่อยให้สภาพการณ์เป็นไปเช่นนี้

ดังนั้นความสามารถของการเติบโตในธุรกิจค้าไม้ได้อย่างรวดเร็วของนายสมชัย
จำเป็นต้องมีฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคง กล้าเสี่ยงหรือใจถึง คือต้องมีบุคคลิกภาพเชิงอำนาจ
แบบนักเลง และจำเป็นจะต้องมีฐานอำนาจรัฐคือ กลไกรัฐบางส่วนคอยให้การสนับสนุน
ปกป้อง ค้ำครองต่อการแสวงหาผลประโยชน์เป็นสำคัญ เพราะมิฉะนั้นก็จะมีปัญหายุ่งยาก
ติดขัดจากการใช้อำนาจรัฐได้เสมอ เช่น ราคาไม้ท่อนหนึ่งที่ทางราชการมีอยู่อาจจะมากกว่า
4 พันบาท แต่ถ้ามีเส้นสายติดต่อกับผู้ใหญ่บางคนที่มีอำนาจในการประมูลขาย ก็อาจจะขอ
ซื้อไม้ที่ไว้ในราคา 2 - 3 พันบาท และถ้าไม้มีจำนวนมากผลประโยชน์คือ กำไรที่ได้ย่อม
มากไปด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้าไม้รายใหญ่ในฐานะผู้ได้อุปถัมภ์ ก็จำเป็นต้องตอบ

แทนบางสิ่งบางอย่างที่ผู้อุปถัมภ์ คือผู้ใช้อำนาจรัฐที่ให้ความคุ้มครอง ปกป้อง หรือช่วยเหลือตนเองให้มีอภิสิทธิ์เหนือคนอื่น การตอบแทนแต่ละครั้งก็อาจจะขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ที่ตนได้รับมากหรือน้อยเพียงใด หรือบางครั้งก็เป็นการกระทำในลักษณะการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันโดยตรง โดยใช้สายสัมพันธ์ในอุปถัมภ์ที่มีอยู่นั้น

สำหรับนายสมชายซึ่งเป็นพ่อค้าไม้ที่เป็น “ผู้มีอิทธิพล” ระดับ “เจ้าพ่อ” ใหญ่ คนหนึ่ง แม้จะทำธุรกิจค้าไม้ในระหว่างปี 2524 - 2532 จนเสียชีวิตเพราะความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์จากธุรกิจค้าไม้นั้นเอง ข้อนี้ก็นำพิจารณาต่อไปก็คือ แม้ว่านายสมชายจะมีได้มีพฤติกรรมที่ใช้อำนาจ-อิทธิพลที่รุนแรง หรืออาศัยกลไกอำนาจรัฐบางส่วน คอยให้การอุปถัมภ์เพื่อทำกิจการค้าไม้ และการบีบบังคับพ่อค้าไม้ด้วยกัน แต่นายสมชายก็มีช่องทางที่จะใช้อำนาจ-อิทธิพล เหนือกลไกอำนาจรัฐเหล่านั้นได้โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของกลไกอำนาจรัฐที่มีอำนาจให้คุณให้โทษ เพียงแต่รู้จักแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่สร้างความพอใจ ให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ยอมกระทำได้ เพราะนับตั้งแต่ต้นนายสมชาย มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับระดับผู้นำของพรรคชาติไทยตั้งแต่ปี 2522 - 2532 ในขณะเดียวกันกับที่ธุรกิจการซื้อขายไม้ และสัมปทานตัดไม้ในป่าคำล้งเติบโตขึ้น นายสมชายก็เริ่มมีอำนาจ-อิทธิพลทางการเมืองโดยอ้อม ด้วยการสนับสนุนช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นส.ส.มากขึ้น เพื่อมิให้ตนเองต้องตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบคู่แข่งขันในกิจการค้าไม้ ในประเด็นนี้สามารถพิจารณาได้จากคำถามและคำตอบดังนี้ เท่าที่ทราบพ่อค้าไม้ส่วนใหญ่จะพยายามทุกวิถีทางที่จะอิง หรือใช้นักการเมือง-พรรคการเมืองเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง ประเด็นนี้คุณสมชายมีพรรคคนอย่างไร นายสมชาย ให้เหตุผลว่า

“อันนี้คงมีบ้าง ผมว่าเรื่องการไปอิงการเมืองเพราะเขาอาจทนมไม้ไหว ถูกบีบบังคับตกเป็นเบี้ยล่างอยู่เรื่อย พุดง่าย ๆ ว่า ถ้าเขาจะใช้เงินสักล้าน แต่หากเขาไปอิงนักการเมืองบางที่เขาอาจเสียแค่ 3 แสนบาท อะไรทำนองนั้น นอกจากนั้นเขายังปลอดภัยกว่า มันคงกว่า มันก็ต้องอิงกัน ในลักษณะแบบนี้ เป็นหลักทั่ว ๆ ไป ของความอยู่รอด” (ข่าวพิเศษปีที่ 11 (3) ฉบับที่ 563 หน้า 24)

อย่างไรก็ตามการหมุนกลับไปกลับมาหรือปฏิสัมพันธ์ของอำนาจทางเศรษฐกิจกับอำนาจทางการเมืองนั้น ในช่วงต่อที่จะเชื่อมโยงจากอำนาจทางเศรษฐกิจ ถ่ายโอนไปสู่อำนาจทางการเมืองนั้น จำเป็นต้องมีเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ภายในท้องถิ่น นอกเหนือจากการมีและใช้อำนาจ-อิทธิพลจากฐานเศรษฐกิจที่ตนมีอยู่ สำหรับระบบอุปถัมภ์และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างหัวคะแนน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส.จ.) และชาวบ้านทั่วไป ตลอดจนการใช้จ่ายเงินเพื่อสร้างสาธารณูปโภคประโยชน์ บริจาคเงินให้กับวัด โรงเรียนและช่วยเหลือเด็กนักเรียนในรูปแบบทุนการศึกษา ฯลฯ นั้น ในแง่หนึ่งก็เป็นการเสริมสร้างอำนาจ-อิทธิพล และบารมีให้กับนายสมชัยเพิ่มขึ้นนั่นเอง คำขวัญประจำกลุ่มของ “เจ้าพ่อ” ย. ก็คือ “มีทุกข์รับปรึกษา มีปัญหาเราบริการ” นายสมชัยต้องใช้จ่ายเงินจำนวนไม่น้อยเพื่อสร้างภาพพจน์ ในบทบาทการเป็นผู้นำชุมชนให้กับตนเอง สิ่งนี้พิจารณาได้จากการให้สัมภาษณ์ถึงบทบาทของตนที่มีต่อชาวบ้านไว้ตอนหนึ่งว่า

“ผมช่วยชาวบ้าน ก็แบบที่ใครมีเรื่องเดือดร้อนก็มาหาผม เรื่องที่ใครว่าผมเป็นผู้มี “อิทธิพล” หรือ “เจ้าพ่อ” นั้นที่จริงเป็นบารมีความคิดที่เราสร้างไว้มากกว่า ใครมาหาที่ช่วยได้ อย่างชาวบ้านขอให้ช่วย ผมจะถามก่อนว่าถูกรังแกมาหรือเปล่าแล้วส่งคนของผมไปตรวจ เช่น ส.จ. ในพื้นที่นั้น ๆ คนของผมก็จะมารายงานว่าถูกรังแกจริงหรือไม่ ถ้าถูกรังแกไม่ได้ รับความเป็นธรรมผมก็ช่วย แต่ถ้ากลายเป็นว่าผู้มาขอความช่วยเหลือกลายเป็นคนไปโกงเขาหรือไปทำร้ายร่างกาย หรือไปลักขโมยหรือไปฆ่าเขา แทนที่ผมจะช่วย ผมจะช่วยตัวเอง เอาเรื่องให้ทางตำรวจจัดการเสีย ...ปีหนึ่งผมต้องเสียเงินค่าเหล้าถึง 6 แสนบาท ซึ่งเหล้าออกเก็บไว้ที่บ้าน เวลาใครไปใครมา หรือแขกผู้ใหญ่ และพรรคพวกมาก็เอาไว้อ้อนรับ นอกจากนั้นก็มีส่วนมซื้อไว้เป็นพัน ๆ ผืน ๆ เอาไว้ถวายพระบ้าง หรือลูกน้องที่ไปมาหาสู่ หรือพอถึงหน้าหนาวนั้นก็ใครก็ส่งไป อย่างเสื่อยี่ดียวผมซื้อไว้หลายพันตัว ปีใหม่ที่ก็ไล่แจกให้พรรคพวก” (มติชนสุดสัปดาห์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 559, น.46 อ้างใน สมบัติ จันทรวงศ์ 2534 : 4)

ส่วนลักษณะการมีอำนาจ-อิทธิพลต่อทางเจ้าหน้าที่ระดับสูงของจังหวัด ที่เสริมสร้างโอกาสในการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในท้องถิ่นนั้น สามารถพิจารณาได้บางส่วนจากการทำธุรกิจรับเหมาก่อสร้างและได้ประมุขงานต่าง ๆ ได้หลายแห่งของทางราชการในจังหวัดอ่างทอง เช่น อาคารโรงเรียนอ่างทองปัทมโรจน์, อาคารโรงเรียนสตรีอ่างทอง, อาคารโรงเรียนราชสถิตย์, อาคารโรงเรียนวัดนางใน เป็นต้น ลักษณะดังกล่าวทำให้นักธุรกิจผู้รับเหมาดูด้วยกันต้องสูญเสียผลประโยชน์หลายครั้งจึงก่อให้เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ต่อกัน กลายเป็นความรุนแรงขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง แต่ฝ่ายที่มีอำนาจ-อิทธิพลสูงมาก เช่น นายสมชัย ย่อมได้เปรียบในเชิงธุรกิจ การเมือง และการทำลายอีกฝ่ายหนึ่งได้มากกว่า ดังที่สมชัยมักตกเป็นข่าวว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการสังหาร นักการเมือง และผู้รับเหมาก่อสร้างในจังหวัดอ่างทองหลายครั้ง

โดยสรุปภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ สิ่งสำคัญที่จะทำให้ระบบนี้ดำรงอยู่ได้อย่างยาวนาน จะต้องมีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้ได้อุปถัมภ์อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะหากผู้อุปถัมภ์ต้องการสร้างบารมี อำนาจ-อิทธิพล เพื่อให้สามารถใช้อิทธิพลเหนือเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ได้สูงขึ้น ก็จำเป็นต้องมีฐานอำนาจทางเศรษฐกิจที่สูงพอจะทำให้การใช้อำนาจ-อิทธิพลนั้นมีข้อจำกัดน้อยลง หรือมีความเป็นไปได้สูงที่จะออก คำสั่ง บังคับ ข่มขู่ ชักจูง โน้มน้ำวให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ แม้ว่าจะจะเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงของจังหวัด เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้พิพากษา อัยการ และผู้กำกับ สารวัตรใหญ่ เป็นต้น ต้องยอมลดเกียรติยศ ศักดิ์ศรีของตนเองด้วยการกระทำมิชอบ ละเลย งดเว้น หรือไม่ยอมปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ถูกต้องในฐานะผู้รักษากฎหมายและใช้กฎหมาย การกระทำต่าง ๆ ที่โน้มเอียงไปสู่การยอมรับ สนับสนุน ปกป้อง ค้ำจุน และเอื้อผลประโยชน์ให้กับบุคคลใดโดยเฉพาะ ย่อมเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อสังคมส่วนรวมไม่เฉพาะต่อท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังคงกลายเป็นเรื่องผลเสียของระบบการเมืองระดับชาติได้ ดังเช่นกรณีมีการวิพากษ์กันถึง การใช้อำนาจ-อิทธิพลจากฐานทางเศรษฐกิจเพื่อไปแสวงหาอำนาจทางการเมืองและกลับกันบางครั้งก็ใช้อำนาจทางการเมืองแปรเปลี่ยนเป็นฐานอำนาจทางเศรษฐกิจได้อย่างกว้างขวางของ “เจ้าพ่อ” หลายคนที่เป็นส.ส.ในพรรคชาติไทย สำหรับนายสมชัยนั้นฐานอำนาจทางเศรษฐกิจที่สำคัญก็คือ สัมปทานตัดไม้ในป่า การซื้อขายไม้ซุง ไม้แปรรูป และทำโรงเลื่อยหลายจังหวัด นอกจากนั้นก็มีการรับเหมาก่อสร้างในจังหวัดอ่างทอง ฐานอำนาจทางเศรษฐกิจเหล่านี้ได้ค่อย ๆ แปรเปลี่ยนเป็นอำนาจทางการเมือง ด้วยการสนับสนุน

ช่วยเหลือพรรคการเมือง และผู้สมัครเป็น 10 - 20 คน และมีระดับมากขึ้น อย่างต่อเนื่องในช่วงที่ยังมีชีวิตอยู่

ดังจะได้พิจารณาให้เห็นต่อไป เพื่อสรุปในตอนท้ายว่า “เสี้ยมเหย” ดำรงอยู่ในลักษณะ “เจ้าพ่อ” สมัยใหม่ โดยอาศัยฐานอำนาจทางเศรษฐกิจที่มีอยู่เพื่อเข้ามามีบทบาททางการเมืองระดับชาติอย่างไร และอำนาจทางเศรษฐกิจกับอำนาจทางการเมืองที่ “เจ้าพ่อ ย.” มีอยู่มีส่วนเสริมสร้างอิทธิพลของตนให้สูงขึ้นได้อย่างไร ที่สำคัญจากที่ได้พิจารณามาแล้วจะเห็นได้พอควรว่า อำนาจ-อิทธิพลเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงอยู่ของ “เจ้าพ่อ ย.” อย่างมาก เพราะการเติบโตทางเศรษฐกิจในด้านรับเหมาก่อสร้าง การสัมปทานป่าไม้ และการค้าไม้ ซึ่งเป็นวงการธุรกิจที่มีการต่อสู้แข่งขันกันสูง มีการใช้อิทธิพลเข้าครอบงำธุรกิจของผู้อื่นเพื่อสร้างความเติบโตทางธุรกิจของตนต่อไป มีการใช้อิทธิพลเหนือเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูง เพื่อการได้รับสัมปทานตัดไม้ และการค้าไม้ข้ามประเทศ เป็นต้น นั่นหมายความว่า การดำรงอยู่ในบทบาทของ “เจ้าพ่อ ย.” เป็นไปในลักษณะที่ใช้อำนาจ-อิทธิพลเพื่อแสวงหา และปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง อย่างเห็นได้ชัดเจน และมีหรือสามารถอาศัยบุคคลิกภาพ และวัฒนธรรมเชิงอำนาจแบบนักเลง ซึ่งมีลักษณะรุนแรงสร้างความเติบโตทางธุรกิจอยู่มาก

ในโครงสร้างความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในจ.อ่างทอง ระหว่าง “เจ้าพ่อ ย.” กับชนชั้นนำทางอำนาจ โดยเฉพาะกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาจจะไม่เห็นความแตกต่างกับกรณีของ “เจ้าพ่อ ป.” ใน จ.ชลบุรี ตลอดจนการจัดสรรแบ่งปันประโยชน์ของ “เจ้าพ่อ” ไปสู่บรรดาหัวคะแนนที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มักจะกระทำในรูปแบบของการให้เงินตอบแทนโดยตรงในช่วงการรณรงค์หาเสียง ในกรณีของ “เสี้ยมเหย” หรือ “เจ้าพ่อ ย.” ซึ่งมีบทบาทอำนาจ-อิทธิพล ในลักษณะเช่นเดียวกับ “กำนันเป๊าะ” หรือ “เจ้าพ่อ ป.” คือ เป็น “เจ้าพ่อ” ใหญ่ในจังหวัด และยังมีภาพลักษณ์เป็นเจ้าพ่อระดับภาคอีกด้วย ที่สำคัญ “เจ้าพ่อ ย.” ก็ไม่ต่างอะไรกับ “เจ้าพ่อ ป.” ในแง่การใช้ฐานอำนาจทางเศรษฐกิจแปรเปลี่ยนถ่ายโอนไปสู่อำนาจทางการเมือง กล่าวคือมีการใช้อำนาจ-อิทธิพลทางเศรษฐกิจ เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือพรรคการเมือง และนักการเมืองจำนวนหนึ่ง

ความสำคัญของ “เจ้าพ่อ ย.” ในฐานะที่มีบทบาทให้การสนับสนุนช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้สมัครส.ส.หลายคนในพรรคชาติไทยมาเป็นเวลาร่วม 10 ปี จึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการบริหารพรรคชาติไทย ดังนั้น “เจ้าพ่อ ย.” จึงมีความสัมพันธ์ในทางส่วนตัวอย่างดียิ่งกับผู้นำคนสำคัญในพรรคนี้ สิ่งที่ยืนยันได้ดีเห็นได้จากการตายของ “เจ้าพ่อ ย.” นั้น มีตั้งแต่นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีหลายท่าน ในขณะที่นั้นได้ร่วมให้เกียรติมอบพวงหรีด และเขียนคำไว้อาลัย ตัวอย่างเช่น คำไว้อาลัยของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีขณะนั้น เขียนไว้ตอนหนึ่งว่า “พรรคชาติไทยนั้น คุณสมชัย ได้เป็นกำลังสำคัญในการบริหารพรรค และได้รับตำแหน่งเป็นกรรมการบริหารพรรค ท่านเป็นผู้ที่เสียสละ และกอบปรด้วยคุณธรรม จริยธรรม จนได้รับการยกย่องสรรเสริญของมวลสมาชิกพรรคชาติไทยอย่างทั่วถ้วน” นอกจากนี้ก็มีคำไว้อาลัยของ พล.ต.อ.ประमाण อติเรกสาร (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย) นายบรรหาร ศิลปอาชา (รมต.) นายกร ทักษะรังสี (รมต.) แม้กระทั่ง นายชวน หลีกภัย (รมต.) และนายพิศาล มูลศาสตร์สาทร (ปลัดกระทรวงมหาดไทย) ซึ่งคำไว้อาลัยที่พอสรุปได้ก็คือ การยกย่อง “เจ้าพ่อ ย.” ว่าเป็นผู้ที่มีจิตใจชอบช่วยเหลืองานสังคมส่วนรวม และช่วยเหลือประชาชนทั่ว ๆ ไป อยู่เสมอ จึงเป็นที่นับถือของชาวบ้าน และเป็นคนที่มิเพื่อนมากรักใคร่จริงใจ (สมชัย ฤกษ์วารักษ์, 2532)

ขณะที่ “เจ้าพ่อ ย.” ยังมีชีวิตอยู่เมื่อจะจัดงานสำคัญของครอบครัวมักจะมีบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่ระดับสูงมาร่วมเป็นเกียรติเสมอ เช่น พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ พล.ต.อ.ประमाण อติเรกสาร นายบรรหาร ศิลปอาชา ของพรรคชาติไทย นายสมชัย เคยถ่ายรูปร่วมกับบุคคลเหล่านี้ (แม้แต่นายชวน หลีกภัย ก็เคยถ่ายรูปพร้อมกับ “เจ้าพ่อ ย.” มาแล้ว) เพราะโดยบุคคลส่วนตัว “เจ้าพ่อ ย.” มีความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงในสังคมอย่างกว้างขวาง นอกจากการมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ใหญ่โต ซึ่งละม้ายคล้ายคลึงกับบุคคลิกภาพในทางสังคมของ “เจ้าพ่อ ป.” ที่มักจะมีพิธีการต่าง ๆ แล้วเชื่อบุคคลสำคัญในทางการเมืองมาร่วมเป็นเกียรติด้วย

ในวันที่ 24 มิถุนายน 2531 “เจ้าพ่อ ย.” ได้จัดงานเลี้ยงโต๊ะจีน จำนวนประมาณ 100 โต๊ะ เป็นอย่างต่ำ ในโอกาสเปิดสำนักงานบริการประชาชนซึ่งอยู่ที่เดียวกับสำนักงานค้าวัสดุก่อสร้าง หรือที่บ้านของ “เจ้าพ่อ ย.” เอง การจัดเลี้ยงครั้งนี้กระทำที่วัดนางใน ผู้ที่มาร่วมงานมีทั้งระดับรัฐมนตรี (พรรคชาติไทย) ส.ส.หลายคน และข้าราชการระดับสูงใน

จังหวัด และ อ.วิเศษชัยชาญ ทั้งตำรวจและฝ่ายปกครอง ที่สำคัญคือมีหัวหน้าแผนกจากทุกอำเภอ และในหลายตำบล หมู่บ้าน โดยเฉพาะกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านทั่วไป มากันเต็มสนามฟุตบอล บนเวทีมีการติดป้ายขนาดใหญ่ มีข้อความว่า “มีทุกชั้นรับปรึกษา มีปัญหาเราบริการ” เนื่องในโอกาสเปิดสำนักงานบริการประชาชน ด้วยความสนับสนุนจาก นายสมชัย ฤกษ์วรารักษ์ “(เสี่ยแหยม)” และทีมงาน (สังเกตการณ์โดยผู้วิจัย)

ในการเข้าไปมีบทบาทในพรรคการเมือง (ชาติไทย) ของ “เจ้าพ่อ ย.” นั้นทำให้เข้าใจถึงระบบการทำงานของพรรคได้มาก โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการแสวงหาผลประโยชน์ด้วยการยึดแย้งส่วนเกินทางเศรษฐกิจในระดับการกำหนด และดำเนินนโยบายของรัฐบาล หรือในส่วนของรัฐมนตรีบางคน กระนั้นก็ตาม แม้ว่า “เจ้าพ่อ ย.” จะเป็นกรรมการบริหารพรรคอยู่ด้วยก็ตาม แต่เนื่องจากกลุ่มส.ส.ที่ตนเองให้การสนับสนุนยังไม่มีขีดความสามารถ หรือมีอิทธิพลในพรรคชาติไทย ซึ่งเป็นพรรคที่เด่นชัดในแง่ของการที่ผู้นำมีความสามารถจัดสรร แบ่งปันผลประโยชน์บางประการให้กับลูกพรรค ด้วยการที่กลุ่มที่มีบทบาทนำพยายามประสานผลประโยชน์ระหว่างกัน โดยเฉพาะการกำหนดโควตาการเป็นรัฐมนตรี จะเน้นด้านใครมีอิทธิพลต่อลูกพรรคมากเพียงใด หรือมีจำนวนส.ส.ที่ตนสนับสนุนในพรรคเท่าไร ใครมีมากย่อมได้เปรียบ ส่วน “เจ้าพ่อ ย.” นั้นแม้จะให้เงินสนับสนุนพรรคชาติไทยหลายสิบล้านบาท ในลักษณะที่คาดหวังที่จะเข้ามาร่วมส่วนยึดแย้งค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ด้วยการร่วมลงทุนระดมเงิน และทรัพยากรทางอำนาจ เพื่อผูกพันกับพรรคอย่างใกล้ชิด จนได้เป็นกรรมการบริหารพรรค ปี 2526 - 2531 และเขยิบขึ้นมาเป็นตำแหน่งประจำสำนักนายกรัฐมนตรี โดยการรับแต่งตั้ง ผลักดัน จากพรรคชาติไทย ในปี 2529 แม้ว่า “เจ้าพ่อ ย.” จะได้รับการแต่งตั้งอย่างถูกต้อง แต่แท้จริงแล้วก็มองได้ไม่ยากนักว่าเป็นผลประโยชน์แลกเปลี่ยนกัน

พัฒนาการของ “เจ้าพ่อ” ที่มีข้อจำกัด ในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรง กับ “เจ้าพ่อ” ที่ไม่มีข้อจำกัดในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรง ในการถ่ายโอนอำนาจทางเศรษฐกิจไปสู่อำนาจทางการเมืองในพรรคชาติไทย มีสิ่งที่น่าสนใจต่อไปในอนาคต ถึงการประสานผลประโยชน์ระหว่างกันในกลุ่ม “เจ้าพ่อ” หรือภูมิภาคกันอย่างไร เห็นว่าเน้นจนกระทั่งกลุ่ม “เจ้าพ่อ” เหล่านี้มีพัฒนาการทางความคิดที่ต้องการยึดพรรคชาติไทย และก็ได้กระทำสำเร็จไปแล้ว ดังเห็นได้จาก พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ และกลุ่มของ

ตนก็อยู่ไม่ได้ต้องไปตั้งพรรคชาติพัฒนา เพื่อสร้างพรรคของตนขึ้นมาอีก ส่วน พล.อ. ประมาณ อติเรกสาร และลูกชายบทบาทในพรรคอาจจะต้องยุติลงในระยะเวลาอันใกล้นี้ เพราะแม้จะเป็นหัวหน้าพรรค และเป็นผู้จัดตั้งพรรคนี้มากับ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ แต่ต้น ก็ตาม แต่การดำเนินงานทางการเมืองของพรรคชาติไทย ก็ค่อย ๆ ถูกคุกคาม และแรงผลักดันอย่างหนักของฐานอำนาจทางเศรษฐกิจของบรรดา “เจ้าพ่อ” จากภูมิภาคและท้องถิ่น การคาดการณ์ของผู้เขียนปรากฏเป็นจริงในระยะต่อมา

นายสมชัย กล่าวถึงบทบาทจำกัดในการร่วมแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจของตนที่ไม่ทัดเทียมกับ “เจ้าพ่อ” ที่มีอำนาจทางการเมืองโดยตรง จนทำให้ นายสมชัย ต้องพิจารณาตัวเองลาออกจากพรรคชาติไทย ชาติไทย ว่า เป็นเพราะ

“ก็จากการที่ผมร่วมเป็นกรรมการบริหารพรรค ก็ปรากฏว่าไม่ค่อยมีการปรึกษาหารือกันที่จะผลักดันนโยบายพรรคให้มีผลงานรับใช้ประชาชน การร่วมรัฐบาลของพรรคชาติไทยคนทั่วไปกลับมองเห็นว่า เป็นการแสวงหาผลประโยชน์เฉพาะบุคคลบางกลุ่มเท่านั้น ผมจึงต้องพิจารณาตัวเองลาออกมา เพื่อมานั่งทบทวนบทบาทตัวเองสักระยะหนึ่ง...ในช่วงที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันก็ต้องถือว่า คุณบรรหารมีอำนาจบารมีเหนือกว่าหัวหน้าพรรค ด้วยเหตุผลหลาย ๆ อย่างที่ต่อเนื่องกันมา คือความใกล้ชิดและการได้ควบคุมดูแลบุคคล คุณบรรหารมีโอกาสนี้มากกว่าเป็นผู้ตัดสินใจให้คุณให้โทษกับคนในพรรค อันนี้ทำให้ทุกคนต้องหันเหไปเชื่อฟังท่านเลขาฯ เพราะฉะนั้นจึงถือว่าความสำคัญนั้นท่านเลขาฯ มีมากกว่าท่านหัวหน้า...เพราะการเมืองเดี๋ยวนี้รู้ ๆ กันอยู่ว่า มันเล่นกันด้วยเงิน เพราะฉะนั้นหัวหน้าหรือเลขาฯ ใครมีเงินมากกว่าก็ย่อมมีอำนาจบารมีมากกว่า ก็ต้องมองกันเองว่าใครจะมีบทบาทมากกว่ากันในอนาคต ...ระบบครอบครัวตอนนี้ได้เปลี่ยนแปลงกลายเป็น “ระบบกลุ่มระบบพวก” ระบบครอบครัวก็คือ ระบบพี่น้องลูกหลานมารับตำแหน่ง โฉนดตำแหน่งนี้ เดิมนี่เปลี่ยนจากลูกหลานมาเป็น “พวก” มาอยู่ใกล้ชิดผู้ใหญ่ รับใช้ผู้ใหญ่แล้วผู้ใหญ่ก็ให้ความเชื่อถือว่าไว้วางใจ พวกนี้ก็มิโอกาสได้เป็นรัฐมนตรี กลายมาเป็นระบบกลุ่ม (แสดงว่าตอนนี้ระบบ

พวกหรือกลุ่มนี้สามารถยึดกุมอำนาจในพรรคได้แล้ว) ไข่ควบคุมพรรคได้แล้ว ไม่อย่างนั้นประธานที่ปรึกษาพรรค พลตรีประมาณ อติเรกสาร คงไม่กระเด็นไปอยู่ข้างนอก” (ข่าวพิเศษ ปีที่ 11 (3) ฉบับที่ 563 หน้า 26)

สำหรับการสนับสนุนช่วยเหลือทางการเงินแก่พรรคชาติไทย และผู้สมัครในนามของพรรค นายสมชัยในฐานะที่มีบทบาทสำคัญต่อชัยชนะในการเลือกตั้งส.ส.ไม่เฉพาะในจังหวัดอ่างทองเท่านั้น บทบาทของนายสมชัย ดังกล่าว พิจารณาได้จากการให้สัมภาษณ์ข้างล่างนี้

“การสนับสนุนของผมก็โดยที่ 1. เข้าร่วมเป็นกรรมการบริหารพรรค และส่งคนไปสมัครในจังหวัดต่าง ๆ เป็นการใช้จ่ายเงินไม่ถือว่าเป็นทุน มันก็มีอยู่บ้างที่สมาชิกหรือส.ส.บางคนเดือดร้อนมาขอความช่วยเหลือ เราก็ให้ไป หรือมีกิจกรรมของพรรคที่เราพอช่วยเหลือได้เราก็ช่วยไป... ตั้งแต่ปี 2522 ที่เข้าร่วมกิจกรรมของพรรคชาติไทยในรูปของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในลักษณะการวางพื้นฐานด้านการเมืองในจังหวัดต่าง ๆ ที่คนของเราได้รับเลือกตั้ง และในลักษณะที่เราเข้าไปเป็นกรรมการบริหารพรรคร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของพรรค เช่น การเลือกตั้งซ่อม การรณรงค์ต่าง ๆ อาทิอย่างคราวที่เป็นฝ่ายค้านมีการเดินขบวน 2 - 3 ครั้ง ซึ่งทางพรรคชาติไทยเราไปอำนวยความสะดวกให้กับคนที่ร่วมเดินขบวน เป็นต้น ผมคิดว่าตั้งแต่ปี 2522 จนถึง 29 เมษายน 2531 ก็ใช้ไป 30 ล้านบาทเศษ” (ข่าวพิเศษ ปีที่ 11 (3) 563 (2531) หน้า 26)

นายสมชัย ให้สัมภาษณ์ในไทยรัฐด้วยว่า เขาสนับสนุนผู้สมัครในจังหวัดต่าง ๆ รวมถึง 12 จังหวัด จำนวน 15 คน คือผู้สมัครบางคนในจังหวัดสิงห์บุรี อัญญา เพชรบุรี นครสวรรค์ สระบุรี น่าน ชัยภูมิ เลย หนองคาย ลพบุรี ส่วนอ่างทองนั้น สนับสนุนผู้สมัครครบทั้งสองคน เขาคาดว่าผู้สมัครในกลุ่มที่สนับสนุนอยู่ 15 คน จะได้รับเลือกตั้งก่อนข้างแน่เข้าสู่ภาในนามของพรรคต่าง ๆ ราว 12 คน และกล่าวอีกว่า ขณะนี้ส.ส.ในกลุ่มก็ปล่อยให้มีความคิดอิสระ ทำงานเพื่อบ้านเมืองในพรรคต่าง ๆ ไปก่อน แต่เมื่อตนเห็นว่า

พรรคใดที่มีจุดยืน และมีอุดมการณ์ทำเพื่อบ้านเมือง เหมือนที่ตนคิด ก็อาจจะนำกลุ่มส.ส.ทั้งหมดไปให้การสนับสนุนพรรคนั้น ซึ่งคงจะเป็นการรับเลือกตั้งทั่วไปในสมัยหน้า (ไทยรัฐ 22 กรกฎาคม 2531)

ลักษณะการเข้ามามีบทบาทในพรรคการเมืองของนายสมชาย ในฐานะตัวแปรสำคัญในกระบวนการเลือกตั้ง ที่ทำให้ผู้สมัครจำนวนหนึ่งได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นกลุ่ม ๆ แต่อาจจะยังไม่มากพอจะกำหนดโควตารัฐมนตรีของตนได้ เหมือนกับนายสมชาย เพราะว่าการสนับสนุนช่วยเหลือผู้สมัครของนายสมชาย อาจจะทำในคราวเดียวกันหลายพรรคอย่างน้อยที่สุดก็เห็นได้จากปี 2531 ที่มีข่าวปรากฏออกมา สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การมีและสามารถใช้ศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดอำนาจทางการเมือง ของนายสมชาย นั้นมีไม่ต่างกับ “เจ้าพ่อ ป.” หรือกล่าวได้ว่ามีมากพอ ๆ กันในระดับภูมิภาคเลยทีเดียวระหว่างภาคตะวันออกของ “เจ้าพ่อ ป.” กับภาคกลางและภาคอีสานบางจังหวัดของนายสมชาย ศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ว่ามี อีกแง่หนึ่งก็คือ การมีอำนาจ-อิทธิพลทางเศรษฐกิจนั่นเอง “เจ้าพ่อ” จะใช้มันหรือไม่ และใช้อย่างไรก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นประกอบ สำหรับศักยภาพทางเศรษฐกิจ และอำนาจ-อิทธิพลในจังหวัดอ่างทองของนายสมชาย รวมทั้งเครือข่ายความสัมพันธ์ ในระบบอุปถัมภ์และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับชนชั้นนำทางอำนาจ คือบรรดากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาจังหวัดและเทศบาลหลายแห่ง ของนายสมชายนั้น ก็มีมากระดับหนึ่ง แต่ไม่เหนียวแน่นเท่า “เจ้าพ่อ ป.” เพราะนายสมชายมิได้จัดสรรแบ่งปันผลประโยชน์ โดยเฉพาะการให้ธุรกิจไปทำ การให้เงินลงทุนทำกิจการ เหมือนเช่นกรณี “เจ้าพ่อ ป.” เนื่องจากแหล่งทรัพยากรทางเศรษฐกิจในท้องถิ่นมีน้อย กอปรกับความคาดหวังของการรอรับผลประโยชน์ของชนชั้นนำทางอำนาจในชุมชน หรือ “ผู้มีอิทธิพล” รongลงมาจากนายสมชายนั้นมักจะเป็นเรื่องของการรอรับการแบ่งปันโครงการให้มาทำจากงบประมาณพัฒนาจังหวัดของสภาผู้แทนราษฎร และสภาจังหวัด หรืองบประมาณต่าง ๆ ที่จะจัดสรรลงไป

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ควรเน้นให้เห็นชัดเจนก็คือ ศักยภาพของ “เจ้าพ่อ ย.” นั้นมีลักษณะที่ไม่แตกต่างจาก “เจ้าพ่อ ป.” ในแง่การใช้อำนาจทางเศรษฐกิจถ่ายโอนมาสู่อำนาจทางการเมืองด้วยการสนับสนุนผู้สมัครและพรรคจำนวนหนึ่ง ศักยภาพในการให้ความสนับสนุนดังกล่าวพิจารณาได้จากการให้สัมภาษณ์ของ นายสมชาย ที่ว่า “สภาจังหวัดทั้ง 24

คน อยู่ในทีมงานของเรา เทศบาลเมืองป่าโมก และเทศบาลวิเศษชัยชาญและอ่างทอง สมาชิกสภาจังหวัด 12 จังหวัดคือ ผู้สมัครบางคนในจังหวัดสิงห์บุรี อุทัย เพชรบุรี นครปฐม นครสวรรค์ สระบุรี น่าน ชัยภูมิ เลย หนองคาย ลพบุรี และอ่างทอง และคาดว่า กลุ่มของผมจะได้รับเลือกตั้งเข้ามาในนามพรรคต่าง ๆ หลายคน” (มติชน 21 มิถุนายน 2531)

สำหรับการที่ “เจ้าพ่อ ย.” ไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นส.ส.เองนั้น ก็เหมือนกันกับ “เจ้าพ่อ ป.” ที่ถูกจำกัดด้วยเงื่อนไข ทางกฎหมายเป็นสำคัญ ทั้งที่ตนเองมีอำนาจทาง เศรษฐกิจทำให้มีศักยภาพในการแสวงหาอำนาจทางการเมือง “เจ้าพ่อ ย.” กล่าวถึงข้อเท็จจริงที่เป็นข้อจำกัดของตนเอง และศักยภาพของตนเองในการเป็นบุคคลสำคัญ ที่มีต่อการ สนับสนุนผู้สมัครเลือกตั้งว่า

“ข้อเท็จจริงนี้ผมไม่ได้คิดนะแล้วความจริงผมไม่มีสิทธิเล่นหรือ สมัครส.ส.เพราะคุณวุฒิไม่ถึง แต่ที่นี้อยู่ ๆ มาก็มีคนมาขอร้อง ให้ผมสนับสนุนในการเลือกตั้ง มันก็เลยกลายเป็นประเพณี ไปเลยว่าเวลามีเลือกตั้ง ผมต้องช่วยเหลือพรรคต่าง ๆ จะแห่ กันมาให้ผมช่วย จนกระทั่งผมตัดสินใจเข้าร่วมกับพรรค ชาติไทย เมื่อปี 2526 ทางพรรคก็เลือกให้เป็นกรรมการ บริหารพรรคจนกระทั่งปัจจุบัน” (ข่าวพิเศษ ปีที่ 11 (3) ฉบับที่ 563 (2531) : 24)

โดยสรุปการเลือกตั้งปี 2531 นั้นบทบาทของ “เจ้าพ่อ ย.” ในฐานะผู้สนับสนุนช่วยเหลือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีมากขึ้นกว่าปี 2522, 2526 และ 2529 เพราะเป็นการสนับสนุนผู้สมัครหลายจังหวัด และไม่จำกัดการให้ความสนับสนุนเฉพาะพรรคเดียวเท่านั้น แต่ใน จังหวัดอ่างทองนั้น ลักษณะการใช้อำนาจอิทธิพลในกระบวนการเลือกตั้งมักจะใช้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวคะแนนหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งส.จ. ทั้ง 24 คนที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาใหม่ก็ อยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของ “เจ้าพ่อ ย.” โดย “เจ้าพ่อ ย.” ให้การสนับสนุนทางการเงินและ ใช้อำนาจอิทธิพลในกระบวนการเลือกตั้งผ่านหัวคะแนนที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในระบบ อุปถัมภ์ของตน เช่นเดียวกับพฤติกรรมที่แสดงออกในกระบวนการเลือกตั้งส.ส. ดังนั้นเมื่อ

มีการเลือกตั้งส.ส. “เจ้าพ่อ ย.” จึงใช้ทีมงานชุดเดิมในการหาคะแนนเสียง บรรดาหัวคะแนนเหล่านี้มักจะใช้วิธีการจัดเลี้ยงคนในหมู่บ้านของตนในช่วงการรณรงค์หาเสียงพร้อมกับการแจกเงินเป็นรายบุคคล ยิ่งไปกว่านั้น “เจ้าพ่อ ย.” ได้พยายามสร้างเครือข่ายในระบบอุปถัมภ์ขึ้นมาเพื่อให้ระบบหัวคะแนนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การนำงบประมาณจังหวัดของส.ส. และส.จ. มาเฉลี่ยจ่ายให้กับพรรคพวก บริวารที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอุปถัมภ์ของตนในหลายปีที่ผ่านมา (จากการสัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่ และสังเกตการณ์อย่างต่อเนื่อง โดยผู้วิจัย)

การเข้ามามีบทบาททางการเมืองระดับชาติของ “เจ้าพ่อ ย.” ในจังหวัดอ่างทองนั้น เริ่มมาตั้งแต่ปี 2519 โดยเริ่มเป็นหัวคะแนนให้กับผู้สมัครจากพรรคกิจสังคม คือ นายหิรัญ ช่วงน้ำ ปี 2523 สนับสนุนนายเสน่ห์ ไชยวิรัตน์ สังกัดพรรคชาติไทย นายชวลิต วิเศษสิทธิกุล สังกัดพรรคเสรีธรรม ปี 2526 สนับสนุนนายชวลิต วิเศษสิทธิกุล สังกัดพรรคชาติไทย ปี 2529 สนับสนุนนายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล และนายนิพนธ์ วิศิษฐ์ยุทธศาสตร์ ทั้งคู่ สังกัดพรรคชาติไทย และสุดท้ายให้การสนับสนุนในปี 2531 คือนายสมศักดิ์ และนายนิพนธ์ เช่นเดิม ต่อมา “เจ้าพ่อ ย.” เสียชีวิตจากระเบิดเคโมที่หน้าศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา ปี 2532 บทบาทอำนาจอิทธิพลของ “เจ้าพ่อ ย.” ก็ยุติลง หลังจากนั้นนายบรรหาร ศิลปอาชา ก็เข้ามามีบทบาทในฐานะผู้อุปถัมภ์นักการเมืองใน จ.อ่างทอง แทน “เจ้าพ่อ ย.” ซึ่งผู้สมัครทั้งสองคนคือ นายนิพนธ์ และนายสมศักดิ์ ก็ได้รับเลือกตั้งต่อเนื่องกันมาในปี 2535 จากการสนับสนุนของนายบรรหารแทน (รายชื่อผู้สมัครที่ นายสมชัย ฤกษ์วารักษ์ หรือ “เจ้าพ่อ ย.” สนับสนุนให้เป็นส.ส. ในจังหวัดอ่างทอง โปรดดูหน้าถัดไปที่มีเครื่องหมาย * นำหน้าชื่อไว้ ข้อมูลนี้สอบถามจากนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง)

รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2518 - 2535 จังหวัดอ่างทอง

ปี	ชื่อ - นามสกุล	สังกัดพรรค	คะแนน
2518	(เลือกตั้งครั้งที่ 10 วันที่ 26 มกราคม 2518)		
	นายบุญส่ง ภูพานิช	เกษตรสังคม	14,460
	นายอรุณ เอี่ยมเอก	ธรรมสังคม	13,118
2519	(เลือกตั้งครั้งที่ 4 วันที่ 4 เมษายน 2519)		
	*นายหิรัญ ช่างน้ำ	กิจสังคม	14,460
	นายสุรชัย บุญแสง	ประชาธิปไตย	14,542
2522	(เลือกตั้งครั้งที่ 10 วันที่ 22 มกราคม 2522)		
	* นายชวลิต วิเศษสิทธิกุล	เสรีธรรม	25,864
	นายเสน่ห์ ไชยรัตน์	ชาติไทย	23,274
2526	(เลือกตั้งครั้งที่ 13 วันที่ 18 เมษายน 2526)		
	* นายชวลิต วิเศษสิทธิกุล	ชาติไทย	39,838
	นายกมล เสมอเหมือน	กิจสังคม	35,367
2529	(เลือกตั้งครั้งที่ 14 วันที่ 27 กรกฎาคม 2529)		
	* นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล	ชาติไทย	60,835
	* นายนิพนธ์ วิสิทธิ์ยุทธศาสตร์	ชาติไทย	54,892
2531	(เลือกตั้งครั้งที่ 15 วันที่ 24 กรกฎาคม 2531)		
	* นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล	ชาติไทย	54,779
	* นายนิพนธ์ วิสิทธิ์ยุทธศาสตร์	ชาติไทย	44,348
2535	(เลือกตั้งครั้งที่ 16 วันที่ 22 มีนาคม 2535)		
	นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล	ชาติไทย	61,879

นายนิพนธ์

วิสิษฐยุทธศาสตร์

ชาติไทย

60,100

2. การดำรงอยู่ของ “เจ้าพ่อ ล.” จ.ขอนแก่น กับ การเติบโตทางเศรษฐกิจ และการเข้ามา มีบทบาททางการเมืองระดับชาติ

นายเจริญ พัฒนดำรงจิต หรือ “เสี้ยเส็ง” เป็นลูกชาวจีนที่อพยพมาอยู่เมืองไทย อาชีพพื้นฐานของครอบครัว คือทำไร่ และค้าขาย ที่ อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา ต่อมาในปี 2496 นายเจริญ ย้ายมาอยู่ จ.ขอนแก่น และทำงานเป็นลูกจ้างขายเครื่องใช้ไฟฟ้า โดยมีหน้าที่ส่งของตามอำเภอต่าง ๆ ขณะที่ทำงานก็พยายามเรียนภาษาจีนด้วยตนเองเพิ่มเติม และสมัครเรียนบัญชีทางไปรษณีย์ด้วย จนกระทั่งได้เป็นเสมียนทำบัญชี และสำรวจตลาด พอมีทุนเป็นของตนเองพอสมควร ก็ได้เปิดร้านทำกิจการค้าพืชไร่ในปี 2500 ต่อมาจัดตั้งเป็นบริษัทขอนแก่นพืชผล และขยายธุรกิจออกไปอีกหลายประเภท โดยการตั้งบริษัทแปงมันพืชผล อีก 4-5 ปีต่อมาทำโรงงานปอ และมาทำโรงงานมันอัดเม็ด ขณะเดียวกันก็ระดมรับซื้อข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วแดง ถั่วเขียว นอกจากนั้นก็ยังมีโรงสีสำหรับโรงงานแปงมันนั้น ลงทุนประมาณ 20 ล้านบาท ผลิตแปงมันได้ 70 ตันต่อวัน ปีหนึ่งทำ 7 - 8 เดือน ส่งขายญี่ปุ่น ได้ทุกวัน เพื่อทำผงชูรส โดยมีบริษัทของตนเองชื่อ ซุมสินอินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด อยู่ในกรุงเทพฯ เป็นผู้ส่งออก ส่วนธุรกิจย่อยอื่น ๆ ได้แก่ การทำไร่นา ปลูกป่ายูคาลิปตัส มะม่วงหิมพานต์ ลงทุนรวม 20 ล้านบาท ทำกิจการโรงเรียนกิตติวิทยาคาร ร้านรับซื้อไม้ไผ่ส่งป้อนโรงงานกระดาษน้ำพอง และไม้กึ่งปีที่ผ่านมาได้ขยายกิจการทำไม้ที่ จ.ขอนแก่น จ.เลย และ จ.กาญจนบุรี รวมทั้งธุรกิจซื้อขายที่ดินโครงการสำคัญที่ใช้เงินลงทุนสูงหลายร้อยล้าน ซึ่งกำลังดำเนินการอยู่คือ ธุรกิจศูนย์การค้าและคอนโดมิเนียม ชื่อโครงการเจริญทาวเวอร์ ในจังหวัดขอนแก่น (ข่าวพิเศษ ปีที่ 12(4) ฉบับที่ 671 (2533 : 20 - 21)

นายเจริญ กล่าวถึงแหล่งรายได้สำคัญในปัจจุบันของตนว่า “ผมไม่ใช่มาเฟียอย่างที่พูด ๆ กัน ผมเป็นนักธุรกิจเต็มตัว เงินทองที่ได้มาผมได้มาจากธุรกิจที่ลงทุนเอาไว้ไม่ใช่จากหวย จากบ่อน ปัจจุบันผมมีกิจการอยู่ถึง 9 กิจการ” (มติชน 23 มกราคม 2535) กิจการที่กล่าวถึงก็คือ

ลำดับ	ชื่อกิจการ	ประเภท	ที่ตั้ง
1.	หจก.ขอนแก่นพืชผล	ค้าพืชไร่ทุกชนิด	ขอนแก่น
2.	บ.รง.แป้งมันพืชผล	ผลิตแป้งมันสำปะหลัง	ขอนแก่น
3.	บ.คลังสินค้าขอนแก่นพืชผล	รับจำหน่าย รับฝากพืชไร่	ขอนแก่น
4.	บ.ชุมชนอินเตอร์เนชั่นแนล	ส่งออกพืชไร่	ขอนแก่น
5.	บ.ชุมชนค้าไม้	ค้าไม้แปรรูป	ขอนแก่น
6.	บ.ขอนแก่นเจริญทาวเวอร์	ตลาดสด อาคารพาณิชย์ คอนโดมิเนียม และ โรงแรม	ขอนแก่น
7.	บ.ยูนิเวิร์ลคิซฟู้ด	ขายส่งสินค้าทางทะเล รับ สัมปทานเดินรถไฟกรุงเทพฯ- ขอนแก่น-อุดรธานี	ขอนแก่น
8.	บ.เมืองเลขสามัคคีแกรนิต	ทำเหมืองหินแกรนิต	เลย
9.	สายสุราขอนแก่น (1985)	ค้าสุราหงส์	ขอนแก่น

กิจการเหล่านี้ส่วนหนึ่งเขาแบ่งให้น้อง 4 คนดูแล เช่น นายวิโรจน์ ดูแลโรงงานขอนแก่นรวมแป็ค นายวรโชติ ดูแลโรงงานแป้งมันและธุรกิจส่งออก นายวราดล ดูแลเหมืองแกรนิต นายวิสิทธิ์ ดูแลบริษัทชุมชนที่กาญจนบุรี โดยทำไม้ในพม่า ส่วนลูก ๆ ของนายเจริญ เช่น นายเจริญจิตร จบจากประเทศอังกฤษ เป็นกรรมการผู้จัดการขอนแก่นเจริญทาวเวอร์ นายจักริน จบจากประเทศอังกฤษ ช่วยโรงงานแป้งมัน และดูแลธุรกิจโรงแรมต่อไป ส่วน น.ส.จิตชนก จบจากอังกฤษ คงจะเข้าไปดูแลกิจการโรงแรมเช่นกัน เพราะเคยฝึกงานที่โรงแรมอิมพีเรียลมาแล้ว นอกจากนี้ยังมี น.ส.ใจสวรรค์ กำลังเรียนอยู่ที่อังกฤษ ขณะที่นายชัยพฤกษ์ กำลังเรียนอยู่ที่ นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสียะเลี้ยงให้สัมภาษณ์ว่า “ลูก ๆ จะมีส่วนช่วยมากเลย ลูกที่ร่ำเรียนมาก็ได้ฝึกงานหาประสบการณ์ เพื่อนำความรู้ช่วยเหลือครอบครัว” (มติชน 23 มกราคม 2535)

จะเห็นได้ว่าฐานอำนาจทางเศรษฐกิจที่สำคัญของนายเจริญ ส่วนใหญ่มาจากธุรกิจการค้าด้านเกษตรกรรมในระยะแรก หลังจากนั้นจึงขยายธุรกิจของตนมากขึ้น ในกิจการที่

ตนมีทุนและมีความสามารถเพียงพอที่จะทำได้ กิจการต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น ผู้ที่มีส่วนช่วยควบคุมดูแลก็คือ น้องชาย 4 คน ส่วนลูกชายและหญิง จะพยายามส่งให้เรียนจนจบชั้นอุดมศึกษา โดยเฉพาะที่มหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษ มากกว่ามหาวิทยาลัยมีชื่อเสียงในประเทศไทย เพื่อจะได้นำวิชาความรู้มาช่วยพัฒนาทุน และธุรกิจให้ก้าวหน้า หรือครอบคลุมธุรกิจหลายประเภทยิ่งขึ้นต่อไป

ลักษณะการสร้างฐานอำนาจทางเศรษฐกิจของนายเจริญ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีการขยายตัวเติบโตของทุน จนสามารถครอบครองกิจการค้าหลายประเภท ทั้งเศรษฐกิจในระบบ เช่น การค้าพืชไร่ทุกชนิด โรงงานทำแป้งมัน บริษัทส่งออกพืชไร่ การค้าไม้แปรรูป ตลาดสด อาคารพาณิชย์ คอนโดมิเนียม โรงแรม สัมปทานเดินรถไฟ ทำเหมืองแกรนิต ฯลฯ และเศรษฐกิจนอกระบบที่นายเจริญอุทิศวิพากษ์ และถูกกล่าวหาว่ามีส่วนร่วมในการลงทุนอยู่ด้วย เช่น บ่อนการพนันทั้งในกรุงเทพฯ และจังหวัดขอนแก่น มีกิจการหอยเถื่อน เป็นต้น ดังนั้นเมื่อนายเจริญมีฐานอำนาจทางเศรษฐกิจที่ใหญ่มาก จึงทำให้นายเจริญมีศักยภาพในการถ่ายโอนไปสู่การมีอำนาจทางการเมือง เมื่อระบบการเมืองเปิดมากขึ้น ช่วงหลังจากปี 2516 เป็นต้นมา เมื่อพรรคการเมืองบางพรรคที่มีสายสัมพันธ์โดยส่วนตัวที่เอื้อประโยชน์ต่อกันมาก่อนขอให้นายเจริญอุปถัมภ์นักการเมืองในพรรคของตน ดังนั้นเมื่อนายเจริญมีอำนาจทางการเมืองโดยอ้อมมากขึ้น ด้วยการสนับสนุนช่วยเหลือผู้สมัครมากขึ้นตามลำดับในหลายจังหวัด โอกาสในการแสวงหาผลประโยชน์ และการปกป้อง คุ้มครองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจะมีมากขึ้นตามไปด้วย ในส่วนของการศึกษา “เจ้าพ่อ ล.” จะไม่วิเคราะห์ลงไปในระดับลึก เหมือนกับกรณี “เจ้าพ่อ ป.” แต่จะอาศัยข้อสรุปบางประการ จากการศึกษา “เจ้าพ่อ ล.” มาพิจารณาเปรียบเทียบกับ บทบาทการใช้อำนาจ-อิทธิพลในกระบวนการเลือกตั้งส.ส. ของ “เจ้าพ่อ ป.” เพื่อชี้ให้เห็นจุดร่วมบางประการที่เหมือนกันในการใช้อำนาจทางเศรษฐกิจถ่ายโอนไปสู่อำนาจทางการเมือง ด้วยการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งจำนวนหนึ่ง

กล่าวได้ว่าปัญหาด้านพื้นที่กว้างใหญ่ของจังหวัดขอนแก่น เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอ่างทอง และชลบุรี ประกอบกับบุคลิกภาพส่วนตัว และลักษณะของวัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมทั้งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ “เจ้าพ่อ ล.” มิได้เป็นปัจจัยส่งเสริมความต้องการอำนาจ-อิทธิพลให้เพิ่มมากขึ้น หรือกว้างขวางได้ นอกจากนั้นโครงสร้างความ

สัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ตลอดจนการแจกจ่ายแบ่งปันผลประโยชน์ ไปสู่ชนชั้นนำทางอำนาจในชุมชนยังไม่ชัดเจน หรือเกิดขึ้นน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่าง “เจ้าพ่อ ล.” กับบรรดา คำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และนักการเมืองท้องถิ่น ไม่ได้ปรากฏภาพให้เห็น ในลักษณะของการที่ “เจ้าพ่อ ล.” มีและใช้อำนาจ-อิทธิพลครอบงำกลุ่มบุคคลดังกล่าวมากนัก นอกจากภาพที่ทำให้มองได้ว่าเป็น “ผู้มีอิทธิพล” ระดับ “เจ้าพ่อ” ก็คือ การทำธุรกิจนอกระบบบางประเภท เช่น มีข่าวว่าทำบ่อนเถื่อน จัดทัวร์ไปเล่นการพนันที่มาเก๊า ฮองกง การเป็นเจ้ามือห่วยเถื่อนรายใหญ่ เพราะธุรกิจดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยอำนาจแบบนักเลง เพื่อสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อจะเป็นฐานสำคัญในการใช้อำนาจ-อิทธิพลเหนือข้าราชการระดับสูงในจังหวัดให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ โดยการตอบแทนผลประโยชน์ทางการเงิน ให้กับข้าราชการเหล่านั้น ส่วนฐานอำนาจทางเศรษฐกิจที่มีอยู่หลายประเภท เช่น การประกอบการค้าพืชไร่ทุกชนิด, ผลิตแป้งมันสำปะหลัง, ส่งออกพืชไร่, กำไม้แปรรูป, สัมปทานเดินรถไฟกรุงเทพฯ - ขอนแก่น, ตลาดสด โรงแรม อาคารพาณิชย์, การทำเหมืองหินแกรนิต การค้าสุราหังส์ ตลอดจนการทำโรงเลื่อยไม้ และกำลังติดต่อบริษัทตัดไม้เนื้อดี กิจการบางประเภทก็จำเป็นต้องพึ่งพาอำนาจรัฐส่วนกลาง เพื่อขอสิทธิผู้ผูกขาด ตลอดจนการมีบุคคลิกภาพ และวัฒนธรรมเชิงอำนาจแบบนักเลง เช่น ชอบเล่นการพนันในบ่อน ในสนามม้า มีลูกน้องที่เป็นนักเลงในการทำธุรกิจ ชอบความเสี่ยง กล้าได้กล้าเสีย ภาพตรงนี้ก็สามารมองได้ว่าเป็น “ผู้มีอิทธิพลระดับ “เจ้าพ่อ” คนหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม การทำธุรกิจหลายประเภททำให้ “เจ้าพ่อ ล.” มีอำนาจ-อิทธิพลเหนือลูกน้อง บริวาร จำนวนมากได้ หรือมีพรรคพวกในวงการธุรกิจหลายประเภท แต่การแจกจ่ายผลประโยชน์ไม่มีภาพของการมอบ โอน ธุรกิจให้ทำ หรือนำเงินจำนวนมากมาช่วยเหลือ ลูกน้อง บริวาร บุคคลทั่วไป และเพื่อการสร้างสาธารณประโยชน์ อาจจะมีอยู่บ้าง แต่เป็นส่วนน้อย ดังนั้นแม้ว่านายเจริญ จะเป็น “เจ้าพ่อ” ที่มีฐานอำนาจทางเศรษฐกิจที่ใหญ่มาก แต่ในแง่ของการเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้สมัครมีโอกาสดำเนินชัชชนะในการเลือกตั้งใน จ.ขอนแก่นนั้น อาจจะเกิดขึ้นได้บ้าง แต่ไม่ทุกกรณีไปต่อคะแนนเสียงมากนัก กระนั้นก็ตาม ในระยะหลัง “เจ้าพ่อ ล.” ก็เริ่มให้ญาติพี่น้องลงสมัครเป็นนักการเมืองท้องถิ่นบ้างแล้ว เพื่อสร้างโอกาสในการขยายฐานทางธุรกิจต่อไป โดยอาศัยอำนาจทางการเมืองในระดับท้องถิ่น และน่าจะมีส่วนสำคัญในการมีอิทธิพลทางการเมืองในระดับชาติ

ต่อไปด้วย ซึ่งจะมีผลต่อการสกัดความร่ำรวยเป็น “เจ้าพ่อ” ออกไปได้ระดับหนึ่ง อย่างน้อยที่สุดลูกหลานของ “เจ้าพ่อ” ก็ไม่จำเป็นต้องสร้างขยายความเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยอำนาจแบบนักเลงในการสร้างอิทธิพลแบบ “เจ้าพ่อ” อีกต่อไป ซึ่งลักษณะเช่นนี้เหมือนกันมากกับกรณี “เจ้าพ่อ ป.” และ “เจ้าพ่อ ย.” ที่ส่งลูกชายลงสมัครเป็น ส.จ. หรือเป็น ส.ส.

“เจ้าพ่อ ล.” ก็เช่นเดียวกับ “เจ้าพ่อ ป.” และ “เจ้าพ่อ ย.” ที่พรรคการเมืองหลายพรรคพยายามติดต่อขอให้ เจ้าพ่อ ล. ช่วยเหลือสนับสนุนพรรคการเมือง และผู้สมัครของพรรค โดยเฉพาะการให้ทุนสนับสนุนในช่วงที่มีการจัดให้มีการเลือกตั้ง ส.ส. เพราะบทบาทและการมีอำนาจทางเศรษฐกิจมากของ “เจ้าพ่อ ล.” ย่อมเป็นตัวแปรสำคัญต่อการได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ดังนั้น “เจ้าพ่อ ล.” จึงมีโอกาสเลือกให้การสนับสนุนพรรคใดก็ได้ โดยเฉพาะในการเลือกตั้งครั้งหลัง ๆ มานี้ (2531, 2535) “เจ้าพ่อ” ที่เป็นกรณีศึกษาทั้งสามคนมีแนวโน้มที่จะเลือกให้การสนับสนุนพรรคใดพรรคหนึ่งโดยตรงที่มีโอกาสได้ที่นั่ง ส.ส. จำนวนมาก และอาจจะได้ร่วมจัดตั้งรัฐบาลหลังจากการเลือกตั้ง เพราะถ้าพรรคได้ร่วมจัดตั้งรัฐบาล โอกาสของ “เจ้าพ่อ” ก็จะมีมากขึ้นในแง่ของการร่วมส่วนในการแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจในการดำเนินนโยบายของรัฐ ที่ต้องจัดสรรงบประมาณมาพัฒนาในโครงการต่าง ๆ อย่างน้อยที่สุดก็ในจังหวัดของตน หรือเป็นผลประโยชน์บางอย่างที่จะรั่วไหลมาสู่เจ้าพ่อได้ง่ายโดยผ่านรัฐมนตรีในโควตาของตน สำหรับ “เจ้าพ่อ ล.” นั้น การสนับสนุนพรรคการเมืองที่ผ่านมาก็เหมือนกับ “เจ้าพ่อ ป.” คือมีมาตรฐานในการพิจารณาที่สำคัญก็คือ ความสัมพันธ์ที่ตนเองมีอยู่กับบุคคลสำคัญระดับนำในพรรคนั้น หรือมีบุคคลอื่นที่ “เจ้าพ่อ ล.” เคยได้รับการอุปถัมภ์มาก่อน ในช่วงที่บุคคลนั้นมีตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองที่ใหญ่โต ลักษณะการติดต่อระหว่างพรรคกับ “เจ้าพ่อ ล.” ในช่วงที่จะมีการเลือกตั้งครั้งใหม่ มีตัวอย่างเช่น “เจ้าพ่อ ล.” กล่าวว่า นายใหม่ ศิรินวกุล สมาชิกพรรคสามัคคีธรรม ได้มาติดต่อให้ช่วยเหลือพรรคสามัคคีธรรม ซึ่งทางผู้ใหญ่ของพรรคขอมา (มติชน 27 มกราคม 2535 หน้า 3) พรรคการเมืองที่เข้ามาติดต่อขอความช่วยเหลือจาก “เจ้าพ่อ ล.” นั้น มีหลายพรรคมาก พิจารณาได้จากการให้สัมภาษณ์ของ “เจ้าพ่อ ล.” ในการเลือกตั้งปี 2531 ที่กล่าวว่า

“ขณะนี้ผมได้รับการติดต่อแล้วจาก พล.อ.เทียนชัย สิริสัมพันธ์ (หัวหน้าพรรคราษฎร์) พล.อ.อ.สิทธิ เสวตศิลา (หัวหน้าพรรคกิจสังคม,

นายบรรหาร ศิลปอาชา (เลขาธิการพรรคชาติไทย), นายวีระ มุสิกพงศ์ (พรรคความหวังใหม่)” (กรุงเทพธุรกิจ 7 มิถุนายน 2531)

เนื่องจากสนามเลือกตั้งใน จ.ขอนแก่น ตั้งแต่ปี 2518 - 2535 มีเขตเลือกตั้งในช่วงแรก 3 เขต และมี ส.ส.ได้ 8 คน และในปัจจุบันมี 4 เขต และมี ส.ส.ได้ 11 คน มีพื้นที่และประชากรมากกว่า จ.อ่างทองและชลบุรี รวมทั้งมีผู้สมัครจำนวนมาก โดยเฉพาะที่เป็นนักธุรกิจในพื้นที่ และจากส่วนกลางทำให้การแข่งขันในสนามเลือกตั้งเป็นไปอย่างคึกคัก และมีการทุ่มเงินซื้อคะแนนเสียงกันมากดังที่มีข่าวปรากฏออกมา และที่ชาวบ้านหลายคนใน จ.ขอนแก่น เล่าให้ผู้เขียนฟัง เช่น การแจกสิ่งของ เสื้อยืด สมุดดินสอ อุปกรณ์เครื่องกีฬา “ส่งโค้กส่งเงินซี” แต่ที่นิยมที่สุดคือ การแจกเงินผ่านหัวคะแนนในระดับหมู่บ้าน ปรากฏการณ์ดังกล่าวน่าจะเป็นเพราะผู้สมัครส่วนใหญ่ใน จ.ขอนแก่น เป็นนักธุรกิจใหญ่มีฐานะทางการเงินมาก ดังนั้นเมื่อฝ่ายหนึ่งทุ่มเงินซื้อคะแนนเสียง อีกฝ่ายหนึ่งก็จำเป็นต้องใช้เงินซื้อเช่นกัน เพื่อหวังชัยชนะในการเลือกตั้ง โดยเฉพาะในช่วงการเลือกตั้งปี 2522 เป็นต้นมา สนามการเลือกตั้งในจ.ขอนแก่น เริ่มปรากฏให้เห็นถึงอิทธิพลของอำนาจทางเศรษฐกิจที่มีต่อการได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ดังเห็นได้จาก กรณีนายแคล้ว นรปติ ซึ่งเคยได้รับเลือกตั้งมาแล้วถึง 6 สมัย และนายจารุบุตร เรืองสุวรรณ ก็เคยได้รับการเลือกตั้งมาแล้ว 5 สมัย แต่การเลือกตั้งครั้งนี้ทั้งคู่กลับไม่ได้รับเลือกตั้ง นายจารุบุตรตั้งข้อสังเกตว่ามีการทุ่มเงินซื้อเสียงจากผู้สมัครหลายคน (สู่อากาศ ปีที่ 3 ฉบับที่ 113 (2526) ซึ่งผู้สมัครจากพรรคกิจสังคมได้รับชัยชนะถึง 5 คน จากส.ส. ที่มีได้ 9 คน จาก 3 เขต เช่นเดียวกันในปี 2526 พรรคกิจสังคมก็ได้ที่นั่งส.ส. จ.ขอนแก่น ถึง 6 คน ในจำนวนนี้มี ร.ต.อ.สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ เป็นเจ้าของธุรกิจระดับพันล้านได้รับเลือกตั้งเข้ามาด้วยคะแนนเสียงสูงสุดในจังหวัด ในการเลือกตั้งต่อมา นายพงษ์ สารสิน นักธุรกิจตระกูลใหญ่ได้รับเลือกตั้งในนามพรรคกิจสังคมเช่นกัน นอกจากนั้นก็ยังมีนักธุรกิจอีกหลายคนที่ลงสมัครรับเลือกตั้งเพิ่มขึ้นใน จ.ขอนแก่น

ดังนั้นแม้ว่าอิทธิพลของนายเจริญ จะคว่ามีมาก แต่ก็มิใช่ตัวแปรสำคัญสูงสุดใน จ.ขอนแก่น ในการช่วยเหลือผู้สมัครให้ได้รับเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามการสนับสนุนช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งของนายเจริญ ก็มีขึ้นแต่ใน จ.ขอนแก่นเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมไปในพื้นที่หลายจังหวัดด้วย การสนับสนุนช่วยเหลือผู้สมัครใน จ.ขอนแก่นนั้น ส่วนมากมีที่ชนะ

วิพากษ์ของหลายคนที่ทำให้สัมภาษณ์แก่ผู้เขียนว่านายเจริญจะใช้ธุรกิจนอกระบบเป็นเครือข่ายในการหาเสียง ธุรกิจที่ว่ำนั้นมีคนขายห่วยเดือนในสังกัดถึงร้อยถึงพันคน กระจายไปตามอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน กิจการนี้ทำให้ผู้ขายและผู้ซื้อพบปะกันเป็นประจำสม่ำเสมอ ดังนั้นจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ทั้งในแง่ธุรกิจ และส่วนตัวเป็นเวลายาวนานจนเกิดความสัมพันธ์ส่วนตัวที่ต่างฝ่ายสามารถเอื้อประโยชน์กันได้ เป็นหนี้บุญคุณและเกรงใจกัน ฉะนั้นในช่วงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เครือข่ายอันนี้จะมีความสำคัญในการเข้าไปโน้มน้าว ชักจูงชาวบ้านให้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยอาศัยเงินหรือสิ่งของเป็นปัจจัยในการแลกเปลี่ยน (ผู้วิจัยได้สอบถามชาวบ้าน และนักการเมืองหลายคนในเรื่องที่นายเจริญ มีส่วนเกี่ยวข้องกับห่วยเดือนจริงหรือไม่ เกือบทุกคนไม่ลังเลที่จะตอบว่าใช่) กับคะแนนเสียงที่สำคัญคนเดินโพลย่อมรู้จักพื้นที่และชาวบ้านดี และสามารถเป็นหัวคะแนนให้กับนายเจริญได้ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง ซึ่งมักจะออกมาในรูปของการแหงหวยฟรี หรือแจกเงินซื้อเสียงโดยตรง เมื่อเป็นดังกล่าวโอกาสที่ผู้สมัครที่นายเจริญสนับสนุนจะได้รับเลือกตั้งก็จะมีมากขึ้น ไม่เฉพาะแต่การอาศัยธุรกิจค้าพืชไร่ ที่ตนเองต้องการให้การอุปถัมภ์ชาวบ้านจำนวนหนึ่งเท่านั้น (ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ส.ส.จำนวนหนึ่ง บุคคลที่เคยเป็นลูกน้อง “เจ้าพ่อ” ทนายความ เจ้าของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และชาวบ้านหลายคนใน จ.ขอนแก่น ในเดือนเมษายน ปี 2535 โดยเฉพาะประเด็นในเรื่องธุรกิจปิดลับของ “เจ้าพ่อ” และการสนับสนุนผู้สมัครฯ ส.ส.ในแต่ละครั้งที่ผ่านมา ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่ตรงกับที่ “เจ้าพ่อ” ให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ในเรื่องการสนับสนุนผู้สมัครฯ)

สำหรับนายเจริญ การเข้ามาสนับสนุนผู้สมัครนั้น น่าจะเริ่มตั้งแต่ปี 2522 ตามการชักชวนของนายบุญชู โรจนเสถียร ซึ่งขณะนั้นอยู่พรรคกิจสังคม เพราะมีความสัมพันธ์ส่วนตัวที่ดีต่อกันเป็นพิเศษ โดยนายเจริญ เคยใช้บริการเงินกู้ทำธุรกิจจากธนาคารกรุงเทพ จำกัด ผ่านทางนายบุญชู ต่อมาปี 2529 นายบุญชูออกจากพรรคกิจสังคมมาตั้งพรรคกิจประชาคม นายเจริญก็ย้ายตามมาด้วย ซึ่งปีนี้องบบทบาททางการเมืองในฐานะบุคคลสำคัญในการสนับสนุนช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้สมัคร และพรรคการเมือง คนสำคัญก็เริ่มปรากฏเด่นชัดขึ้น โดยเฉพาะการออกเงินช่วยเหลือพรรคกิจประชาคม ดังที่นายเจริญ กล่าวว่

“สมัยอยู่กับคุณบุญชูใช้เงินมาก มันไม่มีพรรค มีท่านคนเดียว มีแต่ผมกับท่านออก (เงิน) คนอื่นไม่กล้า” (สัมภาษณ์

8 สิงหาคม 2532 ในรัฐศาสตร์สาร ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 หน้า 14)

ต่อมาหลังจากที่เกิดความขัดแย้งกับนายบุญชู เรื่องกรณีการยื่นญัตติด่วนอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลเปรม 5 ทั้งคณะ ทางผู้นำกองทัพ คือพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ “บิ๊กจิ๊อด” นำเฮลิคอปเตอร์มารับนายเจริญที่ จ.ขอนแก่น เพื่อไปชักจูงส.ส. จำนวน 5 คนที่อยู่ในอุปถัมภ์ของ “เสี้ยมเส่ง” ให้ถอนชื่อออกจากการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลเปรมทั้ง 5 คณะ ผลปรากฏว่า ส.ส.ทั้ง 5 คน คือนายเวียง วรเชษฐ , นางสาวอุ้นเรือน อารีเอื้อ, นายสุทัศน์ ศรีรัตนพรรณ, นายขจรศักดิ์ ศรีสวัสดิ์ และนายอารมณ พุ่มพิริยะพฤษณ์ ส.ส. พรรคกิจประชาคมได้ถอนชื่อออกไปทั้ง 5 คน (ข่าวพิเศษ ปีที่ 12 (4) ฉบับที่ 671 (2533) หน้า 21) ซึ่งให้เห็นว่าบทบาทและอิทธิพลของนายเจริญ ที่มีต่อส.ส.ทั้ง 5 คนนั้นชัดเจนมาก การกระทำดังกล่าวมีผลต่อกระบวนการทางการเมืองในรัฐสภาเป็นอย่างยิ่ง และต่อมาในปี 2531 ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่นายเจริญ ให้การสนับสนุนใน จ.ขอนแก่น เขต 1 ก็คือนายสุทัศน์ ศรีรัตนพรรณ 2. นายประสม ประคุณศึกษาพันธ์ 3. นายณรงค์ ไชยชุมพร ซึ่ง 2 คนแรก นายเจริญ เคยให้การสนับสนุนมาแล้ว ส่วนเขต 3 ให้การสนับสนุน นายพงษ์ สารสิน และนายณรงค์เลิศ สุรพล ส่วนจังหวัดร้อยเอ็ดผู้สมัครที่นายเจริญให้การสนับสนุนคือ เขต 1. นางสาวอุ้นเรือน อารีเอื้อ กับนางเยาวณี นิรันดร เขต 2 นายเวียง วรเชษฐ กับนายขจรศักดิ์ ศรีสวัสดิ์ ส่วนเขต 3 คือนายเยี่ยมพล พลเยี่ยม (นายเจริญให้สัมภาษณ์ในหลักไทยปีที่ 7 ฉบับที่ 335 (2531) หน้า 29) ผู้สมัคร จ.ร้อยเอ็ดที่นายเจริญให้การสนับสนุนทั้งหมดสมัครในสังกัดพรรคราษฎร ซึ่งนายเจริญ ได้ย้ายพรรคกิจประชาคมมาสนับสนุนพรรคราษฎร ผู้สมัครเหล่านี้จึงโยกย้ายพรรคมาอยู่กับพรรคราษฎรตามนายเจริญ นั่นจะเป็นการย้ำให้ชัดเจนถึงบทบาทความสำคัญในฐานะ “เจ้าพ่อ” ที่ผู้สมัครจำนวนหนึ่งให้ความสำคัญกับนายเจริญ เสมือนเป็นผู้นำกลุ่มในพรรคก็ว่าได้ ดังที่นายเวียง วรเชษฐ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“คุณเจริญ ไปทางไหนพวกผมต้องไปทางนั้น พวกผมเปรียบเสมือนนกมวยที่มีคุณเจริญเป็นผู้จัดการทีม คุณเจริญ จะให้ชกกับใครที่ไหน ก็ต้องชกด้วยทั้งนั้น” (สยามรัฐ 24 พฤษภาคม 2531)

สำหรับทัศนคติของการเข้ามามีบทบาททางการเมืองในพรรคการเมืองหลายพรรค โดยการแปรเปลี่ยนไปตามความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้นำพรรค และผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น

นั่นเป็นสิ่งที่เหมือนกันมากกับทัศนคติของนายสมชาย คุณปลื้ม ในขณะที่เดียวกันการสนับสนุนช่วยเหลือผู้สมัครก็มีหลายคน ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งใน 5 - 7 ครั้งที่ผ่านมา ดังที่นายเจริญให้สัมภาษณ์ว่า

“เรื่องการเมืองผมไม่มีพรรค ผมมีแต่พวก ก็ธรรมดาใคร ๆ ก็มาปรึกษาหารือได้ แต่ที่ผมตั้งใจจะสนับสนุนลงสมัครรับเลือกตั้ง (ปี 2531) ก็มีอยู่ประมาณ 8 - 9 คน” (หลักไทย ปีที่ 7 ฉบับที่ 335 หน้า 29)

ผลการเลือกตั้ง กรกฎาคม 2531 ปรากฏว่า ผู้สมัครที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นส.ส. โดยการให้ความสนับสนุนจากนายเจริญ 4 คนคือ นายประสม ประคุณศึกษาพันธ์ (จ.ขอนแก่น) นายขจรศักดิ์ ศรีสวัสดิ์ (จ.ร้อยเอ็ด) นายเยี่ยมพล พลเยี่ยม (จ.ร้อยเอ็ด) และนายอุดมศักดิ์ อุชชิน (จ.พิษณุโลก)

ในปี 2535 (การเลือกตั้งครั้งที่ 16 วันที่ 22 มีนาคม 2535) นายเจริญก็เปลี่ยนมาให้การสนับสนุนพรรคความหวังใหม่ ซึ่งก็น่าจะเป็นเพราะพรรคความหวังใหม่มีแนวโน้มจะกลายเป็นพรรคใหญ่ได้ เนื่องจากแรงดูดซับด้วยบารมีหัวหน้าพรรค และฐานทางการเงินของพรรคมีมากในขณะนั้น ซึ่งนายเจริญ โดยส่วนตัวก็มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับหัวหน้าพรรค คือ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ตั้งแต่ช่วงที่ พล.อ.ชวลิต เป็นผู้บัญชาการทหารบก และได้งบประมาณจำนวนมากมาดำเนินโครงการอีสานเขียว โดยใช้สถาบันกองทัพเป็นหลักในการพัฒนา พรรคความหวังใหม่จึงมีโอกาสดำเนินงานในภาคอีสานมากกว่าพรรคอื่น ดังนั้นนายเจริญ จึงเล็งเห็นความสำคัญของพรรคความหวังใหม่ได้ดี

อย่างไรก็ตาม “เสียเสียง” ก็มักจะทำให้การสนับสนุนช่วยเหลือพรรคการเมืองหลายพรรค และผู้สมัครหลายคน ดังเช่นในการเลือกตั้งปี 2531 จะสังเกตเห็นได้ว่าเสียเสียงเลือกสนับสนุนพรรคในคราวเดียวกันหลายพรรค ซึ่งมีลักษณะที่เหมือนกับกรณี “เสียแหย” และต่างจาก “กำนันเป๊าะ” ในแง่ปริมาณพรรคที่สนับสนุน และทั้งสามคนก็เหมือนกันในแง่การให้ความสนับสนุนผู้สมัครในคราวเดียวกันหลายคน (10 หรือ 20 คนขึ้นไปในปี 2531) ลักษณะดังกล่าวสามารถพิจารณาได้จากการให้สัมภาษณ์ของ “เสียเสียง” เองที่กล่าวว่า

“ผมทำงานในพรรคกิจสังคม พรรคราชฎร พรรคกิจประชาคม ใครเดือดร้อน ผมช่วยเหลือหมด” (ไทยรัฐ 20 เมษายน 2533)

“คนของผมสังกัดอยู่ตามพรรคต่าง ๆ เช่น พรรคราชฎร พรรคกิจสังคม พรรคชาติไทย ผมยังต้องดูแลผู้สมัครที่ยังเป็นพรรคพวกกันเหมือนเดิม” (บ้านเมือง 6 มิถุนายน 2531)

และในการเลือกตั้งเดือนมีนาคม ปี 2535 “เสี้ยเส็ง” คาดว่ากลุ่มอดีต ส.ส.ที่ตนให้การสนับสนุนจะได้รับการเลือกตั้งเข้ามาอีกไม่น้อยกว่า 20 คน (มติชน 27 มกราคม 2535 หน้า 3)

นอกจากนี้สิ่งที่ “เสี้ยเส็ง” มีไม่ต่างจากกรณี “เสี้ยแหย” และ “กำนันเป๊าะ” ก็คือ ไม่ต้องการลงสมัครรับเลือกตั้งเอง ทั้ง ๆ ที่ได้พิสูจน์ให้เห็นในเชิงประจักษ์แล้วว่าตนเองมีศักยภาพในการใช้อำนาจทางเศรษฐกิจ และอิทธิพลที่ตนเองมีอยู่ มาใช้ในกระบวนการเลือกตั้งให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งได้ไม่ยากนัก ในประเด็นนี้ “เสี้ยเส็ง” ให้สัมภาษณ์ว่า

“ผมว่าการเมืองนี้ไม่แน่นอน ผมไม่ชอบ ไม่มีความจริงใจ ผมจึงไม่อยากเล่นการเมือง นอกจากให้การสนับสนุนเท่านั้น ที่ให้การสนับสนุนพรรคการเมืองนั้น เพราะผมเป็นคนมีเพื่อนมาก เมื่อ (เพื่อน) ต้องการไหว้วานให้ช่วยเหลือให้สนับสนุนการเลือกตั้ง ก็ให้ความช่วยเหลือ (กรุงเทพธุรกิจ 7 มิถุนายน 2531)

ผู้เขียนสอบถามชาวบ้านคนหนึ่ง ใน ต.พระลับ อ.เมือง จ.ขอนแก่น ว่า “เสี้ยเส็ง” เป็น “เจ้าพ่อ” หรือไม่ และ “เสี้ยเส็ง” มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งบ้างหรือไม่ เขาตอบว่า

“เสี้ยเส็ง ถือเป็น “เจ้าพ่อ” หรือผู้มีอิทธิพลคนหนึ่ง เมื่อเอ่ยถึง

เสียเลี้ยง ทุก ๆ คนจะรู้จักว่าคือใคร เสียเลี้ยงสนับสนุนผู้สมัครฯ (ส.ส.) จำนวนหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดอื่น ๆ ด้วยสนับสนุนคนหนึ่งจะใช้เงินนับ 10 - 30 ล้านบาท หัวคะแนนในหมู่บ้านนี้ก็เหมือนเดียวกับหมู่บ้านอื่น มีการแจกเงินกันคนละ 100 - 500 บาท” (สัมภาษณ์ นายพันธุ์คง (นามสมมุติ) อายุ 42 ปี บ้านพระคือ ต.พระลับ อ.เมือง จ.ขอนแก่น 15 เมษายน

เช่นเดียวกันเมื่อมีผู้เขียนสอบถามอดีตผู้สมัครฯ ส.จ. ในอำเภอเมือง อีกคนหนึ่งว่า เสียเลี้ยงมีอิทธิพลในจังหวัดขอนแก่นหรือไม่ และมีอิทธิพลอย่างไร รวมทั้งเสียเลี้ยงให้การสนับสนุนผู้สมัครฯ ส.จ. และผู้สมัครฯ ส.ส. หรือไม่อย่างไร ได้รับคำตอบว่า

“เสียเลี้ยงไม่ได้สนับสนุน ส.จ. แต่ให้การสนับสนุนส.ส. โดยให้ทุนสปอนเซอร์ เสียเลี้ยงมีห่วยใต้ดินทุกอำเภอ เสียเลี้ยงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งมาก เพราะหวังผลประโยชน์ทางการค้า และการคุ้มครองผลประโยชน์ของตน เขาให้การสนับสนุนการเลือกตั้งส.ส. คิดว่ามีมาตั้งแต่ปี 2522 แล้ว เสียเลี้ยงรวยมาได้เพราะการค้า และการพนัน แต่คิดว่าการพนันมากกว่า ไม่ต้องลงทุนไม่เสียภาษี แต่เขาต้องแบ่งผลประโยชน์ให้ผู้ว่าฯ และทางตำรวจ (ซึ่ง) อยู่ในอำណัติสัญญาภัยกับเสียเลี้ยง คนทั่วไปชอบเสียเลี้ยง เพราะแจกเงินหัวละ 100 - 500 บาท ปี 2535 มีการแจกเงินมากกว่าปี 2531 เขาสนับสนุนพรรคกิจสังคม โดยมีตัวผู้สมัครฯ ที่เป็นคนของตัวเอง... (บ๊วกจัดเป็นเพื่อนกับเสียเลี้ยง ตอนเสียเลี้ยงถูกยิงจัดไปเยี่ยม) คุณสุพัตรา สมใจวงศ์ (ที่เสียเลี้ยงสนับสนุน) แฟนชื่อ ปิ่น สมใจวงศ์ สมัครฯ ส.ส. แต่ไม่ได้รับเลือกตั้ง... เสียเลี้ยงมีธุรกิจที่ถูกกฎหมาย และไม่ถูกกฎหมายด้วย ตามความเข้าใจห่วยเดือน ทำเงินให้มากที่สุด... ผู้ว่าฯ ผู้กำกับ อัยการ ก็เป็นเพื่อนกัน แล้วออกเงินสร้างสาธารณกุศลในจังหวัด โรงเรียน มหาวิทยาลัย (ขอนแก่น) เสียเลี้ยงให้น้องชายลงสมัครฯ เป็นเทศมนตรี ที่บ้านไผ่ ชุมแพ ในเมือง อำเภอเมือง ที่

เป็นเทศบาล... เสียเส็งเป็นเพื่อนกับชวลิต และบิกจ็อค... เมื่อ โคนจับ (เรื่องบ่อน หรือห่วยใต้ดิน -ผู้เขียน) แล้วก็บอกมึงจะเอาเงินเท่าไรเอาไป ลูกน้องเสียเส็งถูกจับ (แทน) บ้าง เสียเส็งเองนอนดูตัวเลข ไม่ต้องนับเงินเอง คนระดับนี้แล้ว... เมื่อเวลาหาเส็งก็มีแจกเงินก่อนวันเลือกตั้ง 2 - 3 วัน เป็นพิเศษ ขณะออกไปใช้สิทธิ์ หรือคืนวันก่อนวันเลือกตั้ง ... แต่ประชุมหวัคจะแนจะจัดเส็ง และโดยทั่วไปใครไปมาที่บ้าน ก็หาข้าวหาปลาให้กิน... เป็นเจ้ามือห่วย (ใต้ดิน) เจ้าใหญ่ ไม่เฉพาะในจังหวัดขอนแก่น มีจังหวัดอื่นด้วย (น่าจะเป็นที่ร้อยเอ็ด เพราะเสียเส็งสนับสนุนผู้สมัครฯ ส.ส.ที่นั่นด้วย) (สัมภาษณ์ นายวิทย์ (นามสมมุติ) อายุ 60 ปี บ้านพระลับ ต.พระลับ อ.เมือง จ.ขอนแก่น 16 เมษายน 2535)

ทัศนคติสะท้อนความเป็นจริงตามที่สื่อมวลชนเสนอเป็นข่าวอยู่บ่อย ๆ ว่า “เจ้าพ่อ ล.” มีส่วนเกี่ยวข้องกับห่วยเถื่อน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับข้าราชการระดับสูงในจังหวัด เพราะเขามีธุรกิจนอกระบบ จึงต้องอาศัยอำนาจที่เป็นทางการมาคุ้มครองธุรกิจของตน และยังมีบ่อนการพนันของตนเอง ทั้งที่ขอนแก่น และพยายามที่จะเข้ามาครอบครองกิจการบ่อนในกรุงเทพฯ ด้วย

นอกจากนี้เขาก็มีส่วนสนับสนุนผู้สมัครฯ ส.ส.ในจังหวัดขอนแก่น และที่จังหวัดอื่นด้วย น่าจะเป็นไปได้ว่า เพราะเขามีธุรกิจนอกระบบอยู่ในจังหวัดนั้นด้วย จึงพยายามสนับสนุนผู้สมัครฯ เพื่อจะได้มีส.ส.อยู่ในอุปถัมภ์ของตน และมีส่วนคุ้มครองธุรกิจนอกระบบของเขาได้ ดังที่มีทัศนวิพากษ์ของอดีตผู้สมัครเป็นนักการเมืองท้องถิ่นที่สะท้อนออกมา และในช่วงระยะเวลาประมาณปี 2533 - 2535 มาแล้ว “เจ้าพ่อ ล.” ก็เริ่มให้น้องชายเข้ามา มีบทบาทในการเมืองท้องถิ่นระดับ (สภาเทศบาล) แล้ว น่าจะเป็นไปได้ว่าในอนาคต “เจ้าพ่อ ล.” ก็จะสนับสนุนญาติพี่น้องของตนเป็นนักการเมืองระดับชาติ (ส.ส.) ต่อไป เพื่อให้มีผลต่อการแสวงหาปกป้องผลประโยชน์ของตนเองได้มากขึ้น

โดยสรุปบทบาทและอิทธิพลของ “เสี้ยงเล้ง” ซึ่งดำรงอยู่ในแบบ “เจ้าพ่อ” ได้เข้ามามีบทบาทสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง และพรรคการเมืองจำนวนหนึ่งที่มีได้มีเฉพาะในจังหวัดขอนแก่นเท่านั้น และที่สำคัญคือบทบาทในการใช้อำนาจอิทธิพลในกระบวนการเลือกตั้งมีเหมือนกับกรณี “เสี้ยมเหย” และ “กำนันเป๊าะ” แต่อาจจะเน้นรูปแบบ วิธีการลักษณะที่แตกต่างกันบ้าง โดยเฉพาะในด้านการใช้หัวคะแนน สำหรับ “เสี้ยงเล้ง” นั้น ภาพที่มักจะถูกมองในลักษณะวิพากษ์ว่ามีการใช้อำนาจ-อิทธิพลในกระบวนการเลือกตั้ง ส.ส. ขอนแก่น ก็คือ การใช้ผู้เดินโหวตเหย เป็นหัวคะแนนที่สำคัญให้ ซึ่งจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมากในการแจกจ่ายไปยังประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แต่อำนาจและอิทธิพลของ “เสี้ยงเล้ง” ก็จำกัดอยู่เฉพาะบางเขตเลือกตั้งใน ขอนแก่น เท่านั้น มิได้ครอบคลุมทุกเขต สำหรับรายชื่อ ส.ส. ที่ได้รับการเลือกตั้งโดยการให้ความสนับสนุนของ “เสี้ยงเล้ง” โปรดดูหน้าถัดไป ตามที่ทำเครื่องหมาย * ไว้ (ข้อมูลนี้ได้มาจากการนำรายชื่อ ส.ส. ในแต่ละปี สอบถามจาก ส.ส. เช่น นายแคล้ว นรปติ, นายสุนทร ลิขิตอน, นายสมพร ศรีวงศ์, นายแตม ดิบุญมี, นายสมศักดิ์ คุณเงิน ตลอดจนนายความ ลูกน้อง และชาวบ้านบางคน และตรวจสอบกับข่าวทางหนังสือพิมพ์)

นอกจากนี้ ผู้เขียนได้สัมภาษณ์อดีต ส.ส. หลายสมัยใน ขอนแก่น ที่เคยมีบทบาททางการเมืองที่คนยอมรับกันมากในจังหวัด เพื่อให้เห็นทัศนคติวิพากษ์อีกแง่มุมหนึ่งที่ทำให้เห็นข้อเท็จจริงมากขึ้น เกี่ยวกับฐานอำนาจทางเศรษฐกิจนอกระบบ และลักษณะพฤติกรรมหรือบทบาทของเขา และการเข้ามามีบทบาททางการเมืองระดับชาติด้วยการสนับสนุนผู้สมัครฯ ส.ส. ใน ขอนแก่น ทัศนะของเขามีต่อ “เจ้าพ่อ ล.” คือ

“มีการเดินโหวตทุกหมู่บ้าน ทุกตำบล (เสี้ยงเล้ง) เริ่มช่วย (ผู้สมัครฯ) ส.ส. ตั้งแต่ปี 2522 บุญชู โรจนเสถียร ก็ส่งโหวตเป็นหัวคะแนน ไอแกรมเขา ๆ ได้ยื่นทั้งจังหวัด ส่งกันเป็นทอด ๆ เช่น คนเดินโหวตใหญ่ อยู่ที่โรงแรมใหม่ (ของเสี้ยงเล้ง) เป็นหัวคะแนนใหญ่ มีการออกสลากเป็นเจ้ามือเหยเดิน มีโรงงานแป้งมัน รับซื้อแป้ง มีลูกน้อง นักเลงคุม และทำแทน เงินเข้าเดือนหนึ่งนับร้อยล้านบาท บ่อนการพนัน ก็มี (เขา) ชอบเล่นการพนัน ถูกฆ่า 2 คนไม่ตาย ที่บางรักและสะพานควาย เพราะการโกงการพนัน การเล่น ม้า จึงต้องระมัดระวังตัวมาก...

สนุกสนาน นุคคลิกภาพจะคบใครคิดก่อน... เสียไม้อัน จ่ายตำรวจ มีสุทัศน์ ศรีรัตนพันธุ์ (ส.ส.) เป็นเลขาส่วนตัว ทนายความประจำตัว... (คนสมัครฯ ส.ส. จะเข้ามาหาเสียเล้ง เอาที่นำมาจําเอง) เลือกตั้งเสร็จ ก็มีจัดเลี้ยง...เป็นเพื่อนกับบักจ๊อด และชวลิต... มีการโงงการเลือกตั้ง ทางองค์กรกลาง ยื่นให้ทางตำรวจ อัยการ 6 - 7 วัน ก็ไม่มีการฟ้อง กัน สจ., ส.ท. เล้งไม่ค่อยสนับสนุนคนที่ปกครองได้ เล้งจะสนับสนุน เพราะหวังพึ่ง ชวลิต (พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ) ออกสลาก (หวยเถื่อน) ป้องกัน อย่าให้ใครมาโงมตี... ความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่เอื้อประโยชน์ ต่อกัน ผู้ว่าฯ กับเล้งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (บางวัน) พบเล้งกับผู้ว่าฯ อ้อแอ้ (ดื่มเหล้า) กันในจังหวัด โทรศัพท์สั่งคนได้ ผู้พิพากษายกหูคุยกัน เช่น คดีฟ้องร้อง ส.ส. (โงงการเลือกตั้ง) ให้เป็นโมฆะ... เสียเล้งมี น้องชายเล่นเทศบาล... (สัมภาษณ์) อดีต ส.ส. หลายสมัย นายรอดฟัน (นามสมมุติ) อายุ 74 ปี ซอยรื่นรม อ.เมือง จ.ขอนแก่น 11 เมษายน 2535)

นอกจากนี้ยังมีทัศนะของทนายความ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่องค์กรกลาง ที่มีต่อ “เจ้าพ่อ ล.” ในลักษณะเดียวกันกับที่สอบถามจากคนอื่น ๆ เพื่อชี้ให้เห็นทัศนะที่ใกล้เคียงกันอีกคือ

“เล้งมีโรงแรมเจริญทาวเวอร์ และเจริญธานี มีข่าวว่าให้การสนับสนุน การเลือกตั้งครั้งนี้ เกิน 30 ล้านบาท เล้งว่าแพ้ไม่ได้ การเลือกตั้งครั้งนี้ขอ สองที่นั่ง มีการหาคะแนนแบบลูกโซ่ คือ หัวคะแนน 1 คนหาเสียงได้ 5 คน ได้ 500 บาท คนถูกพามาได้ 300 บาท ต่อ 1 คน และให้อีก 5 คน หามาอีก คนละ 5 คน (จะได้ในลักษณะเดียวกันต่อไปอีก) เฉพาะในเขต เทศบาลเมือง เล้งให้การสนับสนุนเกินครึ่ง ... พฤติกรรมของเล้งจะวิ่งหา ข้าราชการระดับสูงในจังหวัด เช่น ศาล (จังหวัด) จะเดินเข้าไปหา ผู้พิพากษา หรือไปหาผู้ว่าฯ (ที่จวนหรือที่ทำงาน) ทุกยุคทุกสมัย ผู้ว่าฯ ลงหุ้นลอยกับเล้งในธุรกิจบางอย่าง โดยเฉพาะผู้กำกับตำรวจ หรือ สารวัตรใหญ่ ตำรวจห้ามจับหวยในเขตอำเภอเมือง มีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ส่งข้อมูลขายหวย (แทงหวย) หรือเป็น Fax คนขายหวยจะเอา

เงินเข้าบัญชีธนาคาร ... ส.ส.เป็นลูกน้อง เช่น สุทัศน์ งบ 5 ล้าน พัฒนา
จังหวัด มีการสร้างถนนลาดยางเข้าโรงงานมัดอัดเม็ดในอำเภอเมือง และ
เทศบาลชุด ปี 2534 อนุญาตให้สร้างตลาดรถไฟ เป็นตลาดโบ้เบ้เสร็จ
(ของเล้ง) ... สมัยอยู่พรรคกิจประชาคม ทางทหารขอให้เล้งถอนชื่อ
เปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ... (สัมภาษณ์นายความ สมบูรณ์ (นามสมมุติ)
อายุ 33 ปี ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 15 เมษายน 2535) นาย
พรชัย (พูดเสริมว่า) เวลาหาเสียงมีการข่มขู่ (หัวคะแนน) ถ้าเอาเงินไปแล้ว
ต้องได้ มิฉะนั้นจะได้รับอันตราย...

ส่วนทักษะของปลัดอำเภอที่ทำการปกครองจังหวัดขอนแก่น ก็มีในลักษณะเช่น
เดียวกันอีก คือ

“สนับสนุนผู้สมัครฯ ส.ส.คนหนึ่งไม่ต่ำกว่า 3 ล้านบาท ... มีงานทาง
สังคม ทางราชการ เขาจะยื่นมือมาช่วย จึงเกิดความเกรงใจกัน จึง
อยู่ร่วมกันได้... จริง ๆ ข้าราชการในจังหวัดไม่อยู่ในสายตาของเขา
เพราะเขาคบกับพรรคการเมือง และนักการเมืองระดับสูง ข้าราชการ
ในจังหวัดกลัวตำแหน่งไม่มั่นคง จึงมีการประนีประนอมกันไม่ให้ทำ
อะไรประเจิดประเจ้อ... ธุรกิจมีบางอย่างแนวโน้มทางผิดกฎหมาย
หรือบางอย่างก็ข้ามจังหวัด (ห้วยถ่อน) ขอนแก่นเป็นศูนย์กลางใหญ่
สุดของภาคอีสาน มีการส่ง Fax แต่ที่ จ.อุดร แยกต่างหาก ... มีการ
จับห้วยถ่อนรายย่อยในช่วงเทศกาลปราบปรามต้องทำ แต่รายใหญ่จับ
ไม่ได้ เกรงใจ เพราะไม่กล้า มีพรรคการเมืองสนับสนุนอยู่ เขาให้เงิน
เงินสนับสนุนพรรคการเมือง พรรคการเมืองก็มาบิบบข้าราชการ
ข้าราชการจึงสนับสนุน (เป็นพรรคพวก) กับผู้กว้างขวาง (เจ้าพ่อ
ล.) (ห้วยถ่อน) ทำให้เขามีเงินสนับสนุนพรรคการเมือง เช่น ความ
หวังใหม่ (ถ้า) บิ๊กจิวเป็นนายกรัฐมนตรี ทำให้ข้าราชการไม่กล้าแตะ
(เจ้าพ่อ ล.) ... สนับสนุนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อเป็นหัวคะแนน มีการ
วางหัวคะแนน ในเมืองซื้อได้ตามชุมชน วางหัวหน้าชุมชน ๆ ละ 4
คน มีเสียงในมือก็เสียง ที่บ้าน ที่คน หากคนมาแล้วจ่ายหัวคะแนน

ไป...” (สัมภาษณ์ นายไกรสร (นามสมมุติ) อายุ 27 ปี ปลัดอำเภอที่
ทำการปกครองจังหวัดขอนแก่น 15 เมษายน 2535)

นอกจากนี้ผู้เขียนได้ไปสัมภาษณ์ลูกน้อง “เจ้าพ่อ ล.” อีก เขามีทัศนคติถึง “เจ้าพ่อ
ล.” อย่างน่าสนใจยิ่งว่า

“อยู่กับเสี้ยมประมาณ 10 กว่าปี (ตั้งแต่ปี 2519) ... เจ้าพ่อ
ต้องเป็นคนกว้างขวาง มีคนรู้จักมาก มีธุรกิจส่วนตัวมาก ต้อง
มีอำนาจเงิน มีอิทธิพลทางการเมือง มีเงินจึงจะมีอำนาจ (เสี้ยม)
ต้องคบกับบุคคลระดับบึ้กขึ้นไป เช่น ผู้ว่าฯ ส่วนใหญ่จะรู้จัก
ชอบพอกัน มีการช่วยเหลืออุปถัมภ์ด้านงานต่าง ๆ ช่วยเหลือ
เงินทอง การช่วยเหลือแต่ละครั้งนับล้านบาท มีการช่วยเหลือ
อยู่เรื่อย ๆ (ต่อทางราชการและสาธารณประโยชน์) ผู้ว่าฯ ทุกคน
ที่เข้ามาใน จ.ขอนแก่น จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเจ้าพ่อทุกคน แต่ที่
(ข้าราชการ) ต้องปฏิเสธว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพราะว่าเป็น
ข้าราชการประจำ... (ตน) ทำงานให้ (เจ้าพ่อ ล.) โดยเก็บเงินให้
ในบ่อน และห่วยเดือน (เขา) มีมือปืนติดตามไม่ต่ำกว่า 2 คน ...
บ่อนการพนันไม่ต่ำกว่า 3 ที่ เป็นบ่อนระดับกลางไม่มีชื่อบ่อน
จะมีผู้เล่นมาก โดยส่วนใหญ่ผู้เล่นจะเป็นคนต่างจังหวัด โดย
เล่นได้เสียกันเป็นล้าน ๆ เป็นบ่อนไม้ (ไฟไม้) และถั่ว (แต่)
... (เขา) จะไม่เล่นที่ขอนแก่นจะไปเล่นที่อื่นที่เมืองนอก (เขา) มี
ธุรกิจไม่ต่ำกว่า 100 อย่าง แต่ธุรกิจที่ทำรายได้ให้มากที่สุดเป็น
ห่วยเดือน ซึ่งมีมานานแล้ว (เขา) เข้ามาเกี่ยวข้องกับห่วยเดือนมา
นานแล้ว รายได้จากห่วยเดือนไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาทต่อเดือน
ซึ่งเป็นรายได้เฉพาะของเขาคนเดียว ปัจจุบัน (เขา) มีเงินหมุนเวียน
ประมาณ 1,000 ล้านบาท... (เขา) ให้เงินสนับสนุนนักการเมืองใน
ขอนแก่น 3 คน จังหวัดอื่นก็มีที่นครพนม เท่าที่ทราบ ซึ่ง
แล้วแต่ธุรกิจอยู่ที่จังหวัดไหน... การหาเสียง (เขา) จะให้เงินกับ
กับหัวคะแนน เช่น ในการเลือกตั้งครั้งที่แล้ว มีการซื้อหน่วย

เลือกตั้งทั้งหน่วย หมายถึง ซื้อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามเขต บ้านนอก ในการซื้อนี้จะขึ้นอยู่กับจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เช่น หมู่บ้านหนึ่งมี 200 คน ดีหัวละ 100 บาท บวกกับค่า กรรมการอีกประมาณ 20 % คือกรรมการได้ 20 บาทต่อ 1 หัว... (เขา) มีที่ดินเฉพาะในเขต อ.เมือง ไม่ต่ำกว่า 10,000 ไร่ และมีในจังหวัดอื่น ๆ เช่น ที่หนองคาย โดยมากจะมีอยู่ตามเมือง ที่เจริญ ๆ (เขา) ค่าที่ดินมานาน ตั้งแต่ที่ดินยังไม่มียราคา ซึ่งส่วนใหญ่จะซื้อแล้วเก็บไว้ ไม่ขาย ตั้งแต่ปี 2524 แต่จะไม่มี การบังคับซื้อ ... ถ้ามีคนมาขอความช่วยเหลือ มีการช่วยเหลือ หมู่บ้านต่าง ๆ ที่เดือดร้อน... จะมีการดูแลลูกน้องอย่างดีมาก รวมถึงการดูแลครอบครัวของลูกน้องด้วย ลูกน้องจริง ๆ ที่อยู่ กับเขาสอดมีประมาณ 10 กว่าคน... (บุคคลิกภาพของเขา) เป็นคนพูดคำไหนคำนั้น ตรงไปตรงมา รักษาคำมั่นสัญญา ชอบ พูดสั้น ๆ ง่าย ๆ เด็ดขาด... จะเข้าพบตัวยากมาก โดยเฉพาะคน แปรลกหน้า... ในกรุงเทพฯ จะมีบ้านจัดสรร... ลักษณะการมี อิทธิพลจะมีการแบ่งเขตกัน มีการตกลงกันว่าห้ามมายุ่งเกี่ยวกัน โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ จะมีการแบ่งเขตกัน... เคยมีความขัดแย้ง (กับผู้มีอิทธิพลคนอื่น) ถึงขั้นล้างผลาญกัน อย่างเช่น กรณีการ ถูกลอบยิง มีสาเหตุมาจากเรื่องม้า...” (สัมภาษณ์นายศักดิ์ชัย (นาม สมมุติ) อายุ 38 ปี หมู่ 17 อ.เมือง จ.ขอนแก่น 16 เมษายน 2535)

ผู้เขียนได้สัมภาษณ์นักหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และชาวบ้านอีกบางคน ส่วนมากทุกคนจะมีทัศนคติที่สะท้อนออกมาในทำนองเดียวกัน คือ “เจ้าพ่อ ล.” มีอิทธิพลมาก โดยมีฐานอำนาจทางเศรษฐกิจนอกระบบอยู่ด้วย คือ ทำกิจการห่วยเถื่อนกับบ่อนการพนันเถื่อน ซึ่งทำมานานหลายปี โดยให้ลูกน้องที่เป็นนักเลงดูแลควบคุมให้ “เจ้าพ่อ ล.” เพียงแต่คอยออกคำสั่งไม่ต้องไปเก็บเงินเอง ทางธนาคารก็ส่งเจ้าหน้าที่มาเก็บเงิน เงินที่ได้มาจากธุรกิจนอกระบบนี้ สร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจให้กับ “เจ้าพ่อ ล.” อย่างยิ่ง เพราะเงินเข้าในธนาคารแต่ละเดือนหลายสิบล้านบาท การสะสมทุนของ “เจ้าพ่อ ล.” จึงมีส่วนหนึ่งที่มีจากธุรกิจที่ผิดกฎหมาย ตามทัศนคติของบุคคลหลายคนที่วิพากษ์กัน

บุคคลิกภาพ และวัฒนธรรมเชิงอำนาจแบบนักเลง หรือการอาศัยอำนาจแบบนักเลงของ “เจ้าพ่อ ล.” ในการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงเห็นได้พอควร แต่การปกป้องธุรกิจประเภทนี้ จำเป็นต้องมีสัมพันธภาพเชิงอำนาจและผลประโยชน์กับข้าราชการระดับสูงในจังหวัด เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้กำกับการตำรวจภูธร สารวัตรใหญ่ อัยการ และผู้พิพากษา โดย “เจ้าพ่อ ล.” จะให้ความช่วยเหลือส่วนตัว และต่อทางราชการ ซึ่งเป็นผลประโยชน์ต่างตอบแทน มิฉะนั้นแล้ว “เจ้าพ่อ ล.” ก็จะไม่สามารถทำธุรกิจที่ผิดกฎหมายได้ เขามิใช่เพียงจะทำ แต่ทำมานานหลายปีแล้ว ไม่ว่าข้าราชการระดับสูงเหล่านี้จะย้ายมาใหม่ เปลี่ยนหน้าไป ก็มีได้ทำให้ธุรกิจที่ผิดกฎหมายของ “เจ้าพ่อ” ได้รับผลประโยชน์ล้นลงไป แต่ลูกน้องเหล่านั้น หรือผู้ค้าห่วยเถื่อนรายย่อยประเภทเดินโพล่ถูกจับดำเนินคดี เมื่อมีการจับกุมดำเนินคดี “เจ้าพ่อ ล.” ก็จะช่วยประกันตัวให้ เป็นต้น

ธุรกิจที่ “เจ้าพ่อ ล.” ถูกวิพากษ์ว่าเป็นธุรกิจนอกระบบน้อยอย่างน้อยที่สุด ก็ต้องอาศัยอำนาจแบบนักเลงในการดำเนินธุรกิจ และบางครั้งก็ต้องไปพึ่งพิงอำนาจทางการเมืองในพรรคการเมืองที่ใหญ่ เพื่อจะได้มีผลต่อการคุ้มครองธุรกิจของตน ทำให้ข้าราชการเกรงใจหรือเกรงกลัว ไม่กล้าทำอะไรที่กระทบต่อธุรกิจของ “เจ้าพ่อ” เพราะกลัวถูกย้าย ยิง “เจ้าพ่อ” มีการส่งส่วยให้ความอุปถัมภ์ข้าราชการเหล่านั้นด้วย ก็ยิ่งทำให้ข้าราชการระดับสูงในจังหวัดตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของ “เจ้าพ่อ” มากยิ่งขึ้น

ดังนั้นเมื่อ “เจ้าพ่อ” ต้องการรักษาผลประโยชน์ทางธุรกิจของตน ก็จำเป็นต้องใช้อิทธิพลไปสัมพันธ์กับอำนาจทางการเมืองมากขึ้น ด้วยการสนับสนุนช่วยเหลือผู้สมัครฯ ส.ส. และพยายามสร้างฐานอำนาจทางการเมืองในระดับท้องถิ่นไปด้วยในขณะเดียวกัน ซึ่ง “เจ้าพ่อ ล.” ก็เริ่มสนับสนุนน้องชาย และได้อุปถัมภ์ของตนเป็นสมาชิกสภาเทศบาลแล้ว และน่าจะมีการสนับสนุนให้เป็นสมาชิกสภาจังหวัด (ส.จ.) อีก ด้วยเหตุที่โครงสร้างอำนาจชุมชนที่เป็นอำนาจทางการเมืองระดับส.ท. และส.จ. ก็มีส่วนต่อการดำรงอยู่ของอิทธิพล “เจ้าพ่อ” ด้วย นอกเหนือจากสายสัมพันธ์ที่ต้องมีต่อข้าราชการระดับสูง และยังมี ความหมายต่อ “เจ้าพ่อ” มากขึ้นก็คือ การใช้อำนาจทางเศรษฐกิจที่เติบโตขึ้นมาจากธุรกิจนอกระบบส่วนหนึ่งมาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการมีอำนาจทางการเมืองโดยอ้อม โดยการมีส.ส. อยู่ในอุปถัมภ์ของตน หรือมีพรรคการเมืองที่คอยปกป้องผลประโยชน์ของตนได้ จึงเห็นได้

ว่า “เจ้าพ่อ ล.” เป็น “เจ้าพ่อ” ที่มีพรรคพวกมากคน ทั้งข้าราชการระดับสูง หัวหน้า พรรคการเมือง นายทหารระดับบิก เช่น พล.อ.สุนทร พล.อ.ชวลิต พล.อ.อ.พัฒน์ เป็นต้น

รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2518 - 2535 จังหวัดขอนแก่น
(ที่มีเครื่องหมาย * นำหน้าชื่อผู้ที่ “เจ้าพ่อ ล.” ให้การสนับสนุน)

ปี	ชื่อ - นามสกุล	สังกัดพรรค	คะแนน
2518	(เลือกตั้งครั้งที่ 10 วันที่ 26 มกราคม 2518)		
เขต 1	นายแคล้ว นรปติ	แนวร่วมสังคมนิยม	51,757
	นายเจริญ ปราบณศักดิ์	แนวร่วมสังคมนิยม	34,400
	นายวิรัช กมูทมาศ	พลังใหม่	31,935
เขต 2	นายสันต์ อรุโณทัย	แนวร่วมสังคมนิยม	25,002
	นายสว่าง ตราชู	แนวร่วมสังคมนิยม	23,602
	นายแถม ดิบุญมี	ชาติไทย	19,883
เขต 3	นายทองปึกษ์ เพียงเกษ	แนวร่วมสังคมนิยม	21,671
	นายแพทย์กระแส ชนะวงศ์	พลังใหม่	18,960
2519	(เลือกตั้งครั้งที่ 11 วันที่ 4 เมษายน 2519)		
เขต 1	นายเสรี พงษ์ภิญโญ	ประชาธิปไตย	46,007
	นายแพทย์สุวัฒน์ วีระเศรษฐกิจ	ประชาธิปไตย	29,496
	นายแคล้ว นรปติ	แนวร่วมสังคมนิยม	29,360
เขต 2	นายจารุบุตร เรืองสุวรรณ	ธรรมสังคม	41,030
	นายสุรน ชื่นสมจิตต์	ธรรมสังคม	35,915
	นายแถม ดิบุญมี	ชาติไทย	21,850
เขต 3	นายกระแส ชนะวงศ์	พลังใหม่	29,800
	นายสมชาย ศรีสองชัย	ประชาธิปไตย	20,266
2522	(เลือกตั้งครั้งที่ 12 วันที่ 22 เมษายน 2522)		
เขต 1	นายบุญเรือง ถาวรสวัสดิ์	กลุ่มพลังใหม่	65,790

	นายบุญเกิด	พิมพ์วรมณฑกุล	กลุ่มพลังใหม่	31,899
	นายบุญยง	แก้วฝ้ายนอก	กลุ่มพลังใหม่	24,873
เขต 2	นายสันต์	อรุโณทัย	กลุ่มกิจสังคม	32,101
	นายจันทรา	จรรยาคำนิง	กลุ่มกิจสังคม	27,597
	นายแถม	ดีบุญมี	กลุ่มกิจสังคม	25,703
เขต 3	นายธีรารัง	ธระเสนา	กลุ่มกิจสังคม	47,152
	นายสุรศักดิ์	บางป่า	กลุ่มกิจสังคม	44,679
	นายอินทร์	ประจันตะเสน	กลุ่มกิจสังคม	40,562
2526	(เลือกตั้งครั้งที่ 13	วันที่ 18 เมษายน	2526)	
เขต 1	นายแคล้ว	นรปติ	สังคมประชาธิปไตย	30,940
	*นายสุวิทย์	คุณกิตติ	กิจสังคม	28,876
	*นายสุทัศน์	ศรีรัตนพรรณ	กิจสังคม	23,475
เขต 2	*นายสมศักดิ์	เกียรติสุรนนท์	กิจสังคม	64,131
	นายแถม	ดีบุญมี	ชาติประชาธิปไตย	41,944
	*นายสันต์	อรุโณทัย	กิจสังคม	36,169
เขต 3	*ร.ต.อ.สุรัตน์	โอสถานุเคราะห์	กิจสังคม	69,513
	นายจักรวาล	ชาญนวงศ์	ประชากรไทย	60,278
	*นายสุภสิทธิ์	เตชะตานนท์	กิจสังคม	50,824
2529	(เลือกตั้งครั้งที่ 14	วันที่ 27 กรกฎาคม	2529)	
เขต 1	*นายสุทัศน์	ศรีรัตนพรรณ	กิจประชาคม	54,405
	นายแคล้ว	นรปติ	กิจประชาคม	38,580
	น.พ.สุวัฒน์	วีระเศรษฐกุล	ประชาธิปไตย	33,761
เขต 2	ร.ต.อ.สุรัตน์	โอสถานุเคราะห์	กิจสังคม	95,916
	นายสุภสิทธิ์	เตชะตานนท์	สหประชาธิปไตย	91,683
	นายชวลิต	โอสถานุเคราะห์	กิจสังคม	60,987
เขต 3	นายสมศักดิ์	เกียรติสุรนนท์	กิจสังคม	40,539

	นายคำมี	ผาคำ	ประชาธิปไตย	30,605
เขต 4	นายสุวิทย์	คุณกิตติ	กิจสังคม	47,003
	นายพงศ์	สารสิน	กิจสังคม	46,641
2531	(เลือกตั้งครั้งที่ 15	วันที่ 24 กรกฎาคม	2531)	
เขต 1	นายสุนทร	ลีธีทวน	ปวงชนชาวไทย	41,413
	*นายประสม	ประคุณศึกษาพันธ์	ราษฎร	40,472
	นายอดิสร	เพียงเกษ	มวลชน	37,774
เขต 2	นายชวลิต	โอสถานุเคราะห์	กิจสังคม	55,583
	นายสุกสิทธิ์	เดชะตานนท์	ชาติไทย	53,105
	นายสมพร	ศรีวิทย์	ปวงชนชาวไทย	48,885
เขต 3	นายสุวิทย์	คุณกิตติ	รวมไทย	80,503
	นายสมศักดิ์	คุณเงิน	กิจประชาคม	50,026
	นายพงศ์	สารสิน	กิจสังคม	49,285
เขต 4	นายทองปาน	พรหมโสภา	ปวงชนชาวไทย	43,444
	นายแถม	ดีบุญมี ณ หุมแพ	ชาติไทย	40,156
2535	(เลือกตั้งครั้งที่ 16	วันที่ 22 มีนาคม	2535)	
เขต 1	นายประสม	ประคุณศึกษาพันธ์	กิจสังคม	53,009
	*นายสุทัศน์	ศรีรัตนพรรณ	ความหวังใหม่	41,211
	*พล.อ.พัฒน์	อัครนิบุตร	ความหวังใหม่	33,199
เขต 2	นายสุกสิทธิ์	เดชะตานนท์	ชาติไทย	71,718
	นายชวลิต	โอสถานุเคราะห์	สามัคคีธรรม	54,832
	*นายพา	อักษรเสื่อ	ความหวังใหม่	43,697
เขต 3	นายสุวิทย์	คุณกิตติ	กิจสังคม	72,673
	นายสมศักดิ์	คุณเงิน	สามัคคีธรรม	52,121
	*นายประสงค์	ศรีวัฒน์	ความหวังใหม่	51,550
เขต 4	*นายสมศักดิ์	เกียรติสุนนท์	ความหวังใหม่	53,832
	นายสุเทพ	ดีบุญมี ณ หุมแพ	ชาติไทย	32,922

2535	(เลือกตั้งครั้งที่ 17	วันที่ 13 กันยายน	2535)	
เขต 1	นายอดิศร	เพียงเกษ	พลังธรรม	55,528
	นายพงษ์ศักดิ์	อินทรพาณิชย์	พลังธรรม	42,819
	นายภูมิ	สาระผล	พลังธรรม	37,232
เขต 2	*นายพา	อักษรเสื่อ	ความหวังใหม่	66,157
	นายอำนาจ	ชนะวงศ์	พลังธรรม	65,602
	นายสมพร	ศรีวงษ์	เสรีธรรม	48,483
เขต 3	นายสุวิทย์	คุณกิตติ	กิจสังคม	66,690
	นายปัญญา	ศรีปัญญา	ชาติพัฒนา	49,414
	นายณรงค์เลิศ	สุรพล	ชาติไทย	47,358
เขต 4	*นายสมศักดิ์	เกียรติสุรนนท์	ความหวังใหม่	54,493
	นายสฤต	สันติเมทนีดล	พลังธรรม	52,885

3. วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ การดำรงอยู่ของ “เจ้าพ่อ” กับการเติบโตทางเศรษฐกิจ และการเข้ามามีบทบาททางการเมืองระดับชาติ

จากสิ่งที่ได้พิจารณาทั้งหมดในบทที่ 4 ถึงลักษณะการดำรงอยู่ของ “เจ้าพ่อ ป.” โดยอาศัย “อิทธิพล” ที่มีลักษณะของการใช้บุคคลิกภาพ และวัฒนธรรมเชิงอำนาจแบบนักเลงในการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ และการเข้ามามีบทบาททางการเมืองระดับชาติ ใน จ.ชลบุรี กับกรณีการศึกษาในลักษณะเดียวกันในบทที่ 5 ในกรณี “เจ้าพ่อ ย.” จ.อ่างทอง และ “เจ้าพ่อ ล.” จ.ขอนแก่น โดยได้จำกัดขอบเขตให้สั้นลงมาเพื่อให้เห็นเฉพาะด้านที่สำคัญเกี่ยวกับการใช้ “อิทธิพล” แสวงหาและปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตน และการเข้ามามีบทบาททางการเมืองระดับชาติ ทั้งนี้เพื่อใช้กรณีการศึกษาของ “เจ้าพ่อ ย.” และ “เจ้าพ่อ ล.” มาสรุปเชิงเปรียบเทียบกับ “เจ้าพ่อ ป.” ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าใจแบบแผนร่วมกันในการดำรงอยู่ของ “เจ้าพ่อ” ทั้ง 3 จังหวัด นอกจากนี้จะพิจารณาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบถึงองค์ประกอบที่เป็นเงื่อนไข หรือปัจจัยที่สำคัญว่ามีอะไรบ้างที่เอื้ออำนวยให้ “ผู้มีอิทธิพล” ระดับ “เจ้าพ่อ” เข้ามามีบทบาท หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ในด้านการดำเนินการสนับสนุนช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ซึ่งในลักษณะเช่นว่านี้มีส่วนสำคัญไม่น้อย

ต่อความสำเร็จของการได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง พิจารณาจากแผนภาพที่ 1 - 3 ในตอนท้ายประกอบ ซึ่งเป็นแผนภูมิที่แสดงให้เห็นถึงจุดร่วมบางประการที่เหมือนกัน ของ “เจ้าพ่อ” กับการใช้อำนาจ-อิทธิพลในกระบวนการเลือกตั้งส.ส.ในสามจังหวัด คือ ชลบุรี, อ่างทอง และขอนแก่น ข้อพิจารณาเชิงเปรียบเทียบถึงประเด็นที่กล่าวมามีดังนี้คือ

1. หลังจากที่ “ผู้มีอิทธิพล” ระดับ “เจ้าพ่อ” สร้างฐานอำนาจทางเศรษฐกิจของตนขึ้นมาในระดับหนึ่ง โดย “เจ้าพ่อ” ทั้งสามจะมีบุคลิกภาพ และวัฒนธรรมเชิงอำนาจแบบนักเลง หรือสามารถอาศัยอำนาจแบบนักเลง ซึ่งบางครั้งมีลักษณะรุนแรงเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งในการทำธุรกิจ ตั้งแต่ในช่วงยุคเผด็จการ (2500 - 2516) ซึ่งระบบการเมืองค่อนข้างปิด จนกระทั่งมีศักยภาพในการใช้อำนาจทางเศรษฐกิจ เพื่อสร้างอำนาจ-อิทธิพลครอบงำเจ้าหน้าทีของรัฐระดับสูง ในพื้นที่ได้ เช่น ฝ่ายปกครอง และฝ่ายตำรวจ โดยส่วนมาก “เจ้าพ่อ” จำเป็นต้องมีเครือข่ายความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ให้กว้างขวางกับชนชั้นนำทางอำนาจในหลายระดับ เช่น กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, สมาชิกสภาจังหวัด, สมาชิกสภาเทศบาล และกลุ่มนักธุรกิจระดับนำ พร้อม ๆ กับการใช้อำนาจ-อิทธิพล ครอบงำชนชั้นนำทางอำนาจเหล่านี้ นอกเหนือจากที่กระทำต่อกลไกอำนาจรัฐระดับสูงในพื้นที่ ถ้า “เจ้าพ่อ” ต้องการแสวงหาและปกป้องผลประโยชน์ของตนเองให้มีเพิ่มมากขึ้น ก็จำเป็นต้องสร้างและใช้ “อิทธิพล” เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

2. เมื่อ “เจ้าพ่อ” พัฒนาตนเองอย่างสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ในระบบทุนนิยมเสรี ระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้นก็เริ่มแปรเปลี่ยนอำนาจทางเศรษฐกิจทั้งในและนอกระบบ เพื่อถ่ายโอนมาสู่อำนาจทางการเมือง โดยในช่วงแรกของการที่ระบบการเมืองเปิดมากขึ้น คือ ปี 2518, 2519 และ 2522 “เจ้าพ่อ” ในท้องถิ่นที่เป็นกรณีศึกษา 3 จังหวัด ก็เริ่มมีบทบาทสำคัญในทางการเมือง ว่าด้วยการเลือกตั้งในจังหวัดของตน บทบาทของ “เจ้าพ่อ” ในช่วงนี้ยังไม่เด่นชัดนัก ในแง่ของการใช้อำนาจ-อิทธิพล ผ่านเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับชนชั้นนำทางอำนาจในท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือพรรคการเมือง และผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากผลสำเร็จของการได้ที่นั่งส.ส. นั้นยังมีอยู่จำกัดเพียงไม่กี่คน และ “เจ้าพ่อ” ไม่ได้มีความสนใจ จะให้ความสนับสนุนพรรคและผู้สมัครมากเหมือนในระยะต่อมา

3. ในช่วงปี 2526, 2529 และ 2531 บทบาทของ “เจ้าพ่อ” มีความเด่นชัดมากในแง่ของการเป็นตัวแปรสำคัญในการได้รับเลือกตั้งของผู้สมัคร ซึ่งไม่จำกัดขอบเขตอยู่เพียงภายในจังหวัดของตนเท่านั้น แต่ “เจ้าพ่อ” ยังมีความโน้มเอียงไปในทางที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองในลักษณะดังกล่าวมากขึ้น โดยการสนับสนุนช่วยเหลือผู้สมัครในหลายจังหวัดในระดับภูมิภาคด้วย เพราะ “เจ้าพ่อ” เริ่มรับรู้ถึงความสำคัญ หรือศักยภาพของตนเองที่จะสร้างโอกาสเพิ่มขึ้นในการแสวงหา และปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนเอง ดังนั้นจึงพยายามให้การสนับสนุนช่วยเหลือผู้สมัครให้ได้รับเลือกตั้ง โดยไม่เพียงแต่ให้การสนับสนุนทางการเงินจำนวนมาก หลายล้านบาทเท่านั้น แต่ยังได้แสดงบทบาทในทางการใช้อำนาจ-อิทธิพลในกระบวนการเลือกตั้ง ภายในจังหวัดของตนผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่เริ่มเหนียวแน่นยิ่งขึ้นภายในกลุ่มชนชั้นนำทางอำนาจด้วยกัน ลักษณะดังกล่าวจะเห็นได้ชัดเจนมากในกรณี “เจ้าพ่อ ป.” ส่วนกรณี “เจ้าพ่อ ย.” กับ “เจ้าพ่อ ล.” ก็มีความชัดเจนในแง่ของการสนับสนุนผู้สมัครระดับภูมิภาค แต่ในส่วนของการใช้อำนาจ-อิทธิพล ผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับชนชั้นนำและอำนาจในท้องถิ่นมีระดับต่ำกว่า เหนียวแน่นน้อยกว่า และต่อเนื่องสม่ำเสมอ กว้างขวางน้อยกว่า

4. พรรคการเมืองหลายพรรค มีความพยายามสูงที่จะสร้างแรงกดดัน และดูดซับบรรดา “เจ้าพ่อ” ในระดับจังหวัด หรือภูมิภาคทั้งสามคน เพื่อให้มาสนับสนุนช่วยเหลือทางการเงิน และเป็นผู้อำนวยความสะดวกระดับภาคในพรรคของตน ไม่ว่าจะเป็นพรรคเก่าหรือใหม่ เช่น พรรคชาติไทย, กิจสังคม, ราษฎร, กิจประชาคม, ความหวังใหม่, สามัคคีธรรม และชาติพัฒนา เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคชาติไทย ซึ่งสามารถรวบรวม “เจ้าพ่อ” ท้องถิ่น และภูมิภาคไว้ได้ค่อนข้างมาก บุคคลที่มีบทบาทอิทธิพลมากในพรรค ส่วนหนึ่งมีลักษณะของการเป็น “เจ้าพ่อ” อยู่ด้วย และในแง่นี้จึงแตกต่างจาก “เจ้าพ่อ” เป็นกรณีศึกษา 3 จังหวัด เพราะ “เจ้าพ่อ” ที่เข้ามาอยู่ในพรรค และเป็นส.ส. ไม่มีข้อจำกัดทางกฎหมาย และมีความต้องการที่จะเข้ามามีอำนาจทางการเมืองโดยตรง ในทางตรงกันข้าม “เจ้าพ่อ” ที่เป็นกรณีศึกษาส่วนหนึ่งมีข้อจำกัดทางกฎหมายที่ไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งด้วยตนเองได้ และมีเหตุผลส่วนตัวที่ไม่ต้องการเข้ามาทำงานทางการเมือง หรือมีอำนาจทางการเมืองโดยตรงในระดับรัฐบาลหรือรัฐสภา พิจารณาในแง่นี้ “เจ้าพ่อ” ที่เป็นกรณีศึกษาจึงมีโอกาสเลือกให้การสนับสนุนพรรคและผู้สมัครได้มากเช่นเดียวกัน เพราะฐานอำนาจทางเศรษฐกิจ

ที่ตนเองมีอยู่มาก ผสมผสานกับ “อิทธิพล” แบบ “เจ้าพ่อ” นั้นได้พิสูจน์ให้เห็นในเชิงประจักษ์แล้วว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการระดมหัวคะแนนให้ร่วมกันสนับสนุนผู้สมัครในการเลือกตั้งหลายครั้งที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2518 - 2539

5. ดังนั้นแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเมื่อ “เจ้าพ่อ” ได้อำนาจทางการเมืองโดยอ้อมมากขึ้นคือ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อยู่ในความอุปถัมภ์ของตนมากขึ้น ย่อมเป็นการไม่ยากนักที่ “เจ้าพ่อ” จะกำหนดรัฐมนตรีในโควตาของตนได้ เช่นเดียวกับ “เจ้าพ่อ” ที่เป็นส.ส.ในพรรคชาติไทยที่สามารถผูกขาดตำแหน่งรัฐมนตรีสำคัญภายในพรรคได้ เพียงแต่ “เจ้าพ่อ” ที่เป็นกรณีศึกษาไม่ได้เข้ามาเป็นรัฐมนตรีเองเท่านั้น แต่โอกาสในการยื้อแย่งส่วนเกิน ด้วยการร่วมส่วนแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจ เช่น การได้สัมปทานตัดไม้ ได้อภิสิทธิ์การทำธุรกิจบางประเภท, ได้ข้อมูลข่าวสารที่ได้เปรียบนักธุรกิจอื่น ๆ กับชนชั้นนำในพรรคการเมืองผ่านทางรัฐมนตรีที่เป็นโควตาของตนก็มีความเป็นไปได้สูงมาก แม้ว่าจะไม่ทัดเทียมกับ “เจ้าพ่อ” ที่เป็นรัฐมนตรีโดยตรงเสียทีเดียวก็ตาม หรือมิฉะนั้นพรรคการเมืองและส.ส. ที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ก็อาจจะนำผลประโยชน์มาให้เอง เพื่อหวังจะสร้างความผูกพันกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เพื่อให้ “เจ้าพ่อ” คิดจะสนับสนุนพรรคและผู้สมัครจำนวนมากขึ้นไป ซึ่งถือเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ตอบแทนกัน ในอีกแง่หนึ่งเมื่อ “เจ้าพ่อ” มีความผูกพันกับชนชั้นนำในพรรค และมีส.ส.อยู่ในอุปถัมภ์ของตนจำนวนหนึ่ง และรวมถึงโควตารัฐมนตรีในส่วนของตน ลักษณะเช่นนี้ทำให้ “เจ้าพ่อ” มีทั้งศักยภาพทางเศรษฐกิจและทางการเมืองที่ก่อให้เกิดอำนาจ-อิทธิพลเหนือเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐในพื้นที่ได้ยิ่งกว่ายุคเผด็จการ ฉะนั้นการปกป้อง คุ้มครอง รักษา ตอรอง และเสริมสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในหลายระดับของ “เจ้าพ่อ” จะมีเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ และเป็นสิ่งที่น่าคิดว่า “เจ้าพ่อ” ที่เป็นกรณีศึกษาจะสามารถแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจโดยไม่ต้องรับผิดชอบทางการเมืองด้วย สิ่งนี้ในที่สุดน่าจะเป็นผลดีต่อการสะสมทุนของ “เจ้าพ่อ” เอง เพราะไม่ต้องคำนึงถึงประเด็นที่จะมีผลกระทบทางการเมืองต่อตนเองแต่อย่างใด

6. เป็นเรื่องน่าคิดหาก “เจ้าพ่อ” ที่เป็นกรณีศึกษา 3 จังหวัด สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้เป็นส.ส.ได้ ก็น่าจะได้รับการคัดเลือกให้เป็นรัฐมนตรี เมื่อพรรคมีโอกาสจัดตั้งรัฐบาลดังที่เกิดขึ้นมาแล้วในกรณีของพรรคชาติไทย แต่ทั้งนี้ “เจ้าพ่อ” ที่เป็นกรณีศึกษาถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขทางกฎหมาย และมีเหตุผลส่วนตัวประกอบ ดังนั้น “เจ้าพ่อ” ที่เป็นกรณี

ศึกษาจึงหันมาให้ความสนับสนุนช่วยเหลือผู้สมัคร และพรรคการเมืองต่าง ๆ แทน เมื่อ “เจ้าพ่อ” มีส.ส.อยู่ในสังกัดของตนเองมากขึ้น “เจ้าพ่อ” จึงมีบทบาทสำคัญต่อการเรียกร้อง ต่อรองผลประโยชน์กับพรรคนั้น ๆ หากพรรคไม่สามารถจัดสรร แบ่งปันผลประโยชน์ให้กับ “เจ้าพ่อ” ความแตกแยกในพรรคก็อาจจะเกิดขึ้นได้ง่าย เช่นในกรณีการจัดสรรตำแหน่ง รัฐมนตรี “เจ้าพ่อ” ก็น่าจะมีบทบาทในการกำหนดตัวรัฐมนตรีในโควตาของตนและเสนอ ต่อพรรค ถ้าพรรคไม่กระทำตามในการเลือกตั้งครั้งต่อไป “เจ้าพ่อ” ก็อาจจะไม่สนับสนุน พรรคนั้นอีก ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าศึกษาต่อไปว่า “เจ้าพ่อ” มีบทบาท อำนาจ-อิทธิพลภายใน พรรคที่ตนเองสนับสนุนอย่างไรบ้าง นอกจากนี้เมื่อรัฐมนตรีที่ “เจ้าพ่อ” เป็นคนกำหนด ขึ้นมาก็จำเป็นต้องตอบแทน “เจ้าพ่อ” โดยให้ผลประโยชน์ในรูปแบบใดแบบหนึ่ง เช่น หา สัมปทานจากรัฐมาให้ “เจ้าพ่อ” ทำ ให้ข้อมูลข่าวสารที่ได้เปรียบนักธุรกิจรายอื่น หรือให้อภิสิทธิ์อื่น ๆ นั่นหมายความว่า แท้จริงแล้วการสนับสนุนช่วยเหลือผู้สมัครจำนวนมากขึ้น เพื่อให้มีส.ส.อยู่ในสังกัดของตนจำนวนมาก เพื่อจะสามารถมี “อิทธิพล” ต่อพรรคในการ กำหนดตัวรัฐมนตรีในโควตาของตน ไม่ใช่เป็นการกระทำ เพราะต้องการให้ความช่วยเหลือ พรรค หรือตอบแทนบุญคุณของคนในพรรคที่เคยให้ความช่วยเหลือตนเองมาก่อนเพียงส่วน เดียว เนื่องจาก “เจ้าพ่อ” ก็ไม่มีอะไรที่แตกต่างกับนักกับนายทุนนักธุรกิจที่เข้ามา สนับสนุนทางการเงินแก่พรรค จนบางคนได้เข้ามาเป็นรัฐมนตรีโดยไม่ผ่านการเลือกตั้งก็มี บ้างแล้ว ดังนั้นการที่ “เจ้าพ่อ” ต้องลงทุนด้วยเงินจำนวนมากหลายล้านบาทย่อมคาดหวัง เช่น เดียวกันว่าตนเองจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในทางใดทางหนึ่งที่จะส่งเสริมหรือ ปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจระยะยาวให้กับตน

โดยสรุปบุคคลลึกลับภาพ และวัฒนธรรมเชิงอำนาจแบบนักเลง หรือความสะดวกใน การอาศัยอำนาจแบบนักเลงในการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจของ “เจ้าพ่อ” ทั้งสามมี อยู่มาก จนสามารถใช้ฐานอำนาจทางเศรษฐกิจเป็นส่วนหนึ่งของการเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยอ้อมได้ “เจ้าพ่อ” ในแต่ละจังหวัดทั้งสามจังหวัด โดยเฉพาะกรณี “กำนันเป๊าะ” มีบทบาทในการใช้อำนาจ-อิทธิพลสูงมาก และมีภาพที่ชัดเจนในกระบวนการเลือกตั้ง ส.ส. ของจังหวัดชลบุรี ส่วนกรณี “เสี่ยแหย” จังหวัดอ่างทอง และ “เสี่ยเลี้ยง” จังหวัดขอนแก่น นั้นมีบทบาทการใช้อำนาจ-อิทธิพลในกระบวนการเลือกตั้งมากและชัดเจนลดลงมาตาม ลำดับ ในจังหวัดของตน แต่ “เจ้าพ่อ” ทั้งสามคนหรือสามจังหวัด ก็มีลักษณะที่สอดคล้อง กัน ในแง่ของการใช้อำนาจ-อิทธิพล ผ่านหัวคะแนน ซึ่งมักจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส.จ.,

ส.ท. และลูกน้อง บริวารของคนที่มิแน่วโน้มการใช้รูปแบบ และวิธีการที่ผิดกฎหมาย เลือกตั้ง

“เจ้าพ่อ” ในแต่ละจังหวัดทั้งสามจังหวัด มีการสนับสนุนช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส.จำนวนมากขึ้น ด้วยการใช้อำนาจ-อิทธิพลทางเศรษฐกิจทั้งในและนอกระบบ รวมถึงอำนาจอิทธิพลทางการเมืองโดยอ้อมที่ตนมีเพิ่มขึ้น ผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์ ในระบบอุปถัมภ์และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ กับชนชั้นนำทางอำนาจและเศรษฐกิจในท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะกรณี “กำนันเป๊าะ” จะเห็นภาพชัดเจนกว่า กรณี “เสี่ยแหย” และ “เสี่ยเลี้ยง” อันเนื่องมาจากแหล่งทรัพยากรทางเศรษฐกิจในจังหวัดชลบุรี และความสามารถในการจัดสรร แบ่งปันผลประโยชน์ของ “กำนันเป๊าะ” มีลักษณะที่กระจายครอบคลุม และสร้างความพึงพอใจให้กับชนชั้นนำทางอำนาจในท้องถิ่นต่อเนื่องยาวนาน จนทำให้เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ของ “กำนันเป๊าะ” มีความเหนียวแน่น ซึ่งทำให้หัวคะแนนที่เป็นชนชั้นนำเหล่านี้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ กอปรกับลักษณะการใช้อำนาจ-อิทธิพลที่ค่อนข้างรุนแรง จึงทำให้บทบาทการใช้อำนาจ-อิทธิพลในกระบวนการเลือกตั้ง ส.ส. จังหวัดชลบุรี เด่นชัดที่สุด เมื่อ “เจ้าพ่อ” ในแต่ละจังหวัดมี ส.ส.อยู่ในระบบอุปถัมภ์ของตนมากขึ้น “เจ้าพ่อ” ย่อมได้รับการปกป้อง ค้ำครองและเสริมสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้นตามไปด้วย รวมทั้งการมีอำนาจทางการเมืองโดยอ้อม ดังนั้นปฏิสัมพันธ์ของอำนาจทางเศรษฐกิจ กับอำนาจทางการเมืองจะแปรเปลี่ยน หมุนกลับไปกลับมาในลักษณะที่เสริมสร้างผลประโยชน์ และอำนาจ-อิทธิพลให้กับ “เจ้าพ่อ” มากยิ่งขึ้น

ข้อสังเกตบางประการที่ได้จากการศึกษา “เจ้าพ่อ” ทั้งสามกรณี

จากการศึกษาบทบาทของผู้มีอิทธิพลระดับ “เจ้าพ่อ” ในกระบวนการเลือกตั้ง ส.ส. สามจังหวัดดังกล่าวข้างต้น โดยการเน้นการวิเคราะห์กรณี “กำนันเป๊าะ” ในจังหวัดชลบุรี และอาศัยกรณีตัวอย่างของ “เสี่ยแหย” ในจังหวัดอ่างทอง และ “เสี่ยเลี้ยง” ในจังหวัดขอนแก่น ในเชิงเปรียบเทียบแล้วจะเห็นว่า “อิทธิพล” ของนักธุรกิจระดับท้องถิ่นแบบ “เจ้าพ่อ” นुकคคลิกภาพแบบนักเลง หรืออาศัยอำนาจแบบนักเลงในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในรอบสามสิบปีที่ผ่านมา ได้โอนถ่าย “อิทธิพล” เข้าสู่กิจกรรมทางการเมืองมาก

ขึ้นเป็นลำดับ เมื่อระบบการเมืองมีการขยายอาณาบริเวณเข้ามาร่วมส่วนกับอำนาจทางราชการ

โดยปกติแล้ว พื้นฐานพลังธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ในทุกประเทศที่มีระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งเน้นกระบวนการเลือกตั้ง ได้แก่ ทรัพยากรด้านการเงินและการได้มาซึ่งทรัพยากร ตลอดจนการเพิ่มพูนทรัพยากรนี้ย่อมขึ้นอยู่กับ “อิทธิพล” และอำนาจทางการเมืองอย่างแยกไม่ออก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “อิทธิพล” และอำนาจที่อยู่เหนือหรือสามารถควบคุมอำนาจทางราชการได้

กรณีตัวอย่างทั้งสาม แสดงให้เห็นว่าธุรกิจท้องถิ่นของ “เจ้าพ่อ” ทั้งสามมีลักษณะที่พัวพันกับกิจกรรมผิดกฎหมายในบางส่วน การระดมเงินเพื่อใช้ในการซื้อคะแนนเสียงเลือกตั้ง จึงมีที่มาจากความสามารถในการปกป้องรักษาอาณาบริเวณทางเศรษฐกิจนอกระบบไว้มิให้ถูกระทบกระเทือนจากอำนาจกฎหมายที่ใช้โดยข้าราชการ

แผนภาพที่ 2 ของท้ายบทนี้ แสดงถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจทั้งใน และนอกระบบที่เป็นจุดร่วมของบุคคลทั้งสาม ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยอำนาจทั้งทางราชการ และอำนาจทางการเมืองที่จะปกป้องคุ้มครองบรรดาธุรกิจทั้งหลายที่สามารถพิจารณาได้จากข้อวิเคราะห์ในกรณีศึกษาทั้งสามจังหวัดที่มีรายละเอียดอยู่ในบทที่ 4 และ 5

ในระบบเผด็จการนั้นจะพบว่าลักษณะของการใช้อำนาจ จะมีโครงสร้างที่รวมศูนย์อยู่เฉพาะการเกี่ยวข้องกับอำนาจราชการในระดับท้องถิ่น แต่ในช่วงที่สังคมก้าวไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น จะเห็นได้ว่าโครงสร้างทางอำนาจจะมีการกระจายตัวมากขึ้น เพราะอาณาบริเวณทางการเมืองได้เข้ามาแทรกในอาณาบริเวณของอำนาจทางราชการ ทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับชาติ (ดูแผนภาพที่ 1 และ 2)

พิจารณาในแง่นี้จะเห็นได้ว่า การขยายตัวของระบบการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างขาดความต่อเนื่องเช่นที่เป็นอยู่ในสังคมไทยได้มีผลทำให้เกิดการกระจายตัวของอำนาจ ธุรกิจระดับท้องถิ่น ออกสู่ภูมิภาค แต่ยังมีได้สัมพันธ์อย่างเป็นระบบกับอำนาจธุรกิจและการเมืองในระดับชาติ พรรคการเมือง ซึ่งควรจะเป็นตัวเชื่อม หรือทำหน้าที่ “สายพาน” ระหว่างอำ

นางเศรษฐกิจ คือ ระหว่างท้องถิ่นกับส่วนกลาง จึงมิได้กระทำหน้าที่เหมือนดังที่เป็นอยู่ในสังคมตะวันตก ในทางตรงกันข้ามกับพรรคการเมืองส่วนกลางกลับต้องพึ่งพาอำนาจ และอิทธิพลทางธุรกิจ และอำนาจธุรกิจที่สามารถครอบงำระบบราชการในระดับท้องถิ่น-ภูมิภาค จำต้องพึ่งพาฐานคะแนนเสียงในชนบท ซึ่งมี “เจ้าพ่อ” ทำหน้าที่เป็นตัวกลาง (broker) ในการระดมและรวบรวมคะแนนเสียงด้วยการซื้อเสียงบ้างหรือไม่ก็ อาศัยบารมีและ “อิทธิพล” แบบผู้อุปถัมภ์กับลูกน้องของเครือข่ายอิทธิพล ดังเห็นได้จากกรณี “กำนันเป๊าะ” ส่วนกรณีของ “เสี้ยมเล้ง” นั้น ตามที่มีผู้กล่าวหาว่า “เสี้ยมเล้ง” เป็นเจ้ามือหวยเถื่อน ก็น่าจะชวนให้คิดได้ว่าเครือข่ายของการเดินโปยหวย ก็สามารถนำมาใช้ประโยชน์สวมทับเข้าไปกับการระดมคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยผ่านตัวคนเดินโปยหวยเถื่อนเช่นกัน

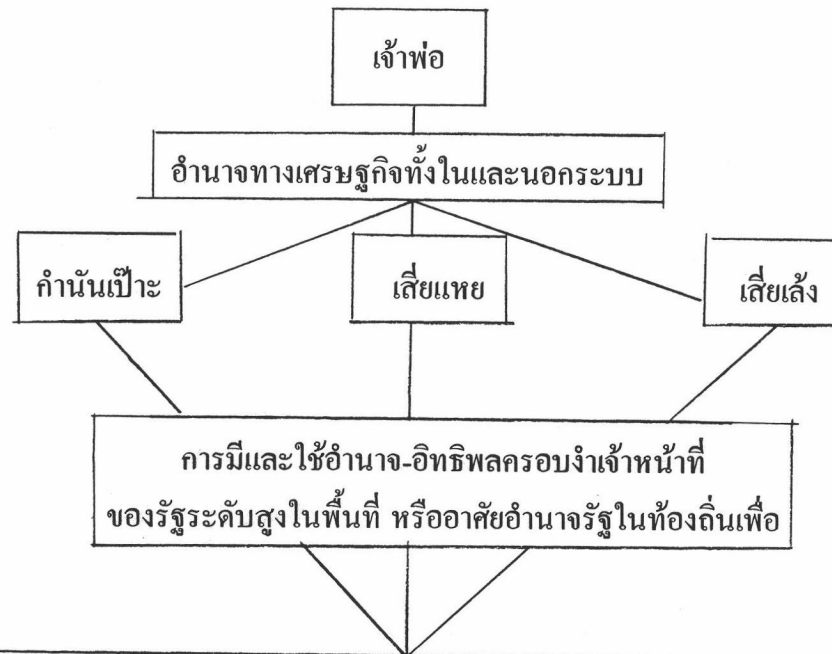
ปัญหาที่ควรพิจารณาก็คือ ณ จุดใด และยาวนานเพียงใดที่พรรคการเมือง จึงจะสามารถพัฒนาเป็นพรรคการเมืองตามความหมายที่แท้จริงได้ แทนที่จะต้องพึ่งพาเครือข่ายอิทธิพลของ “เจ้าพ่อ” ตลอดไป ด้วยเหตุนี้เองสาขาพรรคการเมืองจึงไม่พัฒนา พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นจึงมีฐานะเป็นเพียงกลุ่มการระดมเสียง เพื่องานเฉพาะหน้าของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในแต่ละครั้ง

เครือข่ายอิทธิพลของ “เจ้าพ่อ” ทั้งสาม เปรียบเสมือนกลไกทางการเมืองที่มาทดแทนระบบการจัดตั้งสาขาพรรค และหากไม่มีการพัฒนาสาขาพรรคอย่างจริงจัง สถานะทางการเมืองไทยก็จะกลับด้าน กล่าวคือเครือข่ายอิทธิพล “เจ้าพ่อ” จะกลายเป็นตัวกำหนดระบบ และกระบวนการทางการเมืองในระดับชาติไปในที่สุด โดยที่ระบบการเมืองไทยจะเป็นเพียงพันธมิตรใหญ่ ที่รวมของเครือข่ายอิทธิพลทางธุรกิจ-การเมืองของ “เจ้าพ่อ” ท้องถิ่นที่ขยายกว้างไปสู่เครือข่ายภูมิภาคมากขึ้นเป็นลำดับ จนการเมืองกลายเป็นเมืองของภูมิภาคมากกว่าการเมืองแห่งชาติ

ผลของการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ควรมีการเร่งพิจารณาวางแผนการเมืองระยะยาวอย่างทั่วด้าน และเป็นระบบที่สำคัญ ได้แก่ การเร่งสร้างระบบพรรคการเมือง ที่จัดให้พรรคต้องพึ่งพาทั่วโลก และกระบวนการทางการเมือง ซึ่งมีใช่เครือข่ายอิทธิพลของ “เจ้าพ่อ” ระดับท้องถิ่น และภูมิภาค การที่จะกระทำเช่นนี้ได้รัฐจะต้องมีมาตรการในการจัดระบบ การควบคุมดูแลการเลือกตั้งที่อาศัยองค์กร นอก ระบบราชการปกติ เพราะกลไก ในระบบราชการ

ปกติได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพล และอำนาจของ “ผู้มีอิทธิพล” หรือ “เจ้าพ่อ” ในระดับท้องถิ่น เพราะความสัมพันธ์เชิงธุรกิจ-อำนาจราชการมาเป็นเวลานานแล้ว ดังนั้นองค์กรนอก ระบบราชการที่เป็นอิสระอย่างเช่น องค์กรกลาง หากมีการจัดตั้ง และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ก็จะเป็นทางออกเดียวที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ในระยะสั้นที่จะสกัดกั้นมิให้การ เมืองไทย แปรสภาพเป็นเพียงเครื่องมือของอิทธิพลของท้องถิ่น และภูมิภาคที่อาศัยการเปิด ระบบประชาธิปไตยเข้ามาครอบงำ ผลประโยชน์ในระดับชาติ

แผนภาพที่ 1
การสร้าง อำนาจ - อิทธิพล
ของเจ้าพ่อในระบบเผด็จการ (ปี 2500 - 2516)

- การแสวงหาและปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ
- เมื่อมีฐานอำนาจทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นจึงเริ่มเข้ามาแสวงหาอำนาจทางการเมืองด้วยการสนับสนุนช่วยเหลือผู้สมัคร และพรรคการเมืองจำนวนหนึ่ง
- ในช่วงที่ระบบการเมืองเปิดมากขึ้น และมีการเลือกตั้งต่อเนื่อง (2518 - 2535) (7 ครั้ง) ทำให้เจ้าพ่อพัฒนาตัวเองขึ้นมาเป็นสถาบันตัวแทนประเภทหนึ่ง และมีลักษณะเป็นนักธุรกิจกึ่งเจ้าพ่อ
- จนในปัจจุบันเจ้าพ่อสามารถเลือกพรรคการเมืองเองได้
- ลักษณะดังกล่าวทำให้กระบวนการขี้อแย้งส่วนเกินทางเศรษฐกิจที่แต่เดิมอยู่กับฝ่ายข้าราชการประจำต้องถูกขี้อแย้งไปโดยกลุ่มธุรกิจ และ “เจ้าพ่อ” ที่รวมตัวกันในพรรคการเมือง

แผนภาพที่ 2

เปรียบเทียบโครงสร้างที่ทำให้มองเห็นจุดรวมบางประการของเจ้าพ่อกับปฏิสัมพันธ์ของ
 อำนาจทางการเมือง กับอำนาจทางเศรษฐกิจ (2518 - 2535)
 เจ้าพ่อในสามจังหวัดกับการมีและใช้อำนาจอิทธิพล

แผนภาพที่ 3
จุดร่วมบางประการที่เหมือนกันของ
เจ้าพ่อกับการใช้อำนาจ-อิทธิพลในกระบวนการเลือกตั้งส.ส. ในสามจังหวัด
คือ ชลบุรี, อ่างทอง และขอนแก่น

